

Prognóza obyvatel a veřejné vybavenosti v Praze 2023–2050 — 7/ Pohřbívání

06/2024

Ing. Jakub Hrubý

Prognóza obyvatel a veřejné vybavenosti v Praze 2023–2050

7/ Pohřbívání

Autor
Ing. Jakub Hrubý / Kancelář analýz města / hruby@ipr.praha.eu

Nositelka projektu
Ing. arch. Zdeňka Havlová, Ph.D. / Kancelář analýz města

Garant projektu
RNDr. Tomáš Brabec, Ph.D. / Kancelář analýz města

Koordinační garantka projektu
Ing. arch. Martina Portyková / Kancelář analýz města

Data
Mgr. Jana Irová / Kancelář prostorových dat
Ing. Antonín Paduán / Kancelář prostorových dat
Ing. Milan Scholz / Kancelář prostorových dat

Sazba a grafická úprava obrazových příloh
Ing. Jakub Hrubý / Kancelář analýz města

Jazyková korektura
PhDr. Nataša Macháčová

Překlad
Ing. Jakub Hrubý

06/2024

Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy
Sekce rozvoje města

© Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy 2024
Všechna práva vyhrazena

Elektronická verze dokumentu je dostupná na: uap.iprpraha.cz/pov2023
Hlavní výsledky jsou interaktivně zobrazeny ve formě dashboardů na uap.iprpraha.cz/pov

OBSAH

MANAŽERSKÉ SHRNU TÍ **7-4**

ENGLISH SUMMARY **7-6**

7.0	ÚVOD KAPITOLY POHŘBÍVÁNÍ	7-8
	Odborné pojmy	7-8
	Použité zkratky	7-9
	Jak číst tento dokument	7-9
	Metodika a zdroje dat	7-9
	Projednání s MČ a MHMP v roce 2024 a postup aktualizace projektu	7-11
7.0.1	Role hřbitovů ve městě	7-12
7.0.2	Současné způsoby pohřbívání	7-14
7.0.3	Nové a specifické způsoby pohřbívání	7-16

7.1	SOUČASNÝ STAV HŘBITOVŮ	7-18
7.1.1	Užívané hřbitovy	7-18
7.1.2	Dostupnost hřbitovů	7-19

7.2	BUDOUCÍ POTŘEBY HŘBITOVŮ	7-24
7.2.1	Celopražský výhled	7-24
7.2.2	Lokální výhled	7-25

7.3 ZÁVĚR **7-28**

7.4	REJSTŘÍKY A SEZNAMY	7-29
	Související legislativa	7-29
	Citované zdroje	7-29

7.5 PŘÍLOHY **7-30**

MANAŽERSKÉ SHRUTÍ

V Praze se nachází **72 hřbitovů**, které se aktivně používají k pohřbívání. Jejich síť je výrazně **centralizovaná**. Z celkové plochy 147 ha se přibližně 69 ha (47 %) nachází na Olšanských hřbitovech, největším hřbitově v Praze s rozlohou 50,1 ha, Strašnickém hřbitově a Vinohradském hřbitově, které leží v těsné blízkosti. Ze 72 hřbitovů je **31 ve správě Hřbitovů a pohřebních služeb hl. m. Prahy** (HPS), dříve známých jako Správa pražských hřbitovů. **38 je ve správě městských částí** (MČ) a 3 ve správě církevních organizací. Hřbitovy ve správě HPS obsahují přibližně **tři čtvrtiny** z celkového počtu hrobových míst v Praze. Za posledních 20 let se celkový roční počet zemřelých ustálil cca na 12,3 tis., výjimkou byly roky 2020 a 2021, kdy se vlivem nemoci covid-19 počet výjimečně zvýšil zemřelých přibližně o 15 %. Z celkového počtu zemřelých je celkem **97 % pohřbů** provedeno **zpopelněním**, zbývající 3 % pohřbů jsou rakvové.

Ve studii byla dostupnost hřbitovů posouzena podle jejich fyzické dostupnosti a podle kapacity hrobových míst. Vzdálenosti 1,8 km k nejbližšímu hřbitovu, což byla hranice stanovená pro dostatečnou dostupnost hřbitova, nedosahuje 30 % obyvatel města, zejména v městských částech v katastrálních územích Běchovice, Březiněves, Kamýk, Klánovice, Letňany, Lhotka, Libuš, Lipence, Malá Strana, Satalice, Točná, Újezd u Průhonice a Štěrboholy. **Hřbitov se nenachází v 17 MČ**, z čehož populačně největšími jsou Praha 1, Praha 2 a Praha 18. Kapacitně je nyní na pražských hřbitovech dostupných cca **78 tis. hrobových míst** z celkového odhadovaného počtu cca **310 tis. hrobových míst** na hřbitovech ve správě HPS a MČ. Na církevních hřbitovech se nachází přibližně 20 tis. dalších hrobových míst. Ačkoliv rakvové pohřby představují pouze malou část pohřbů, **většina**

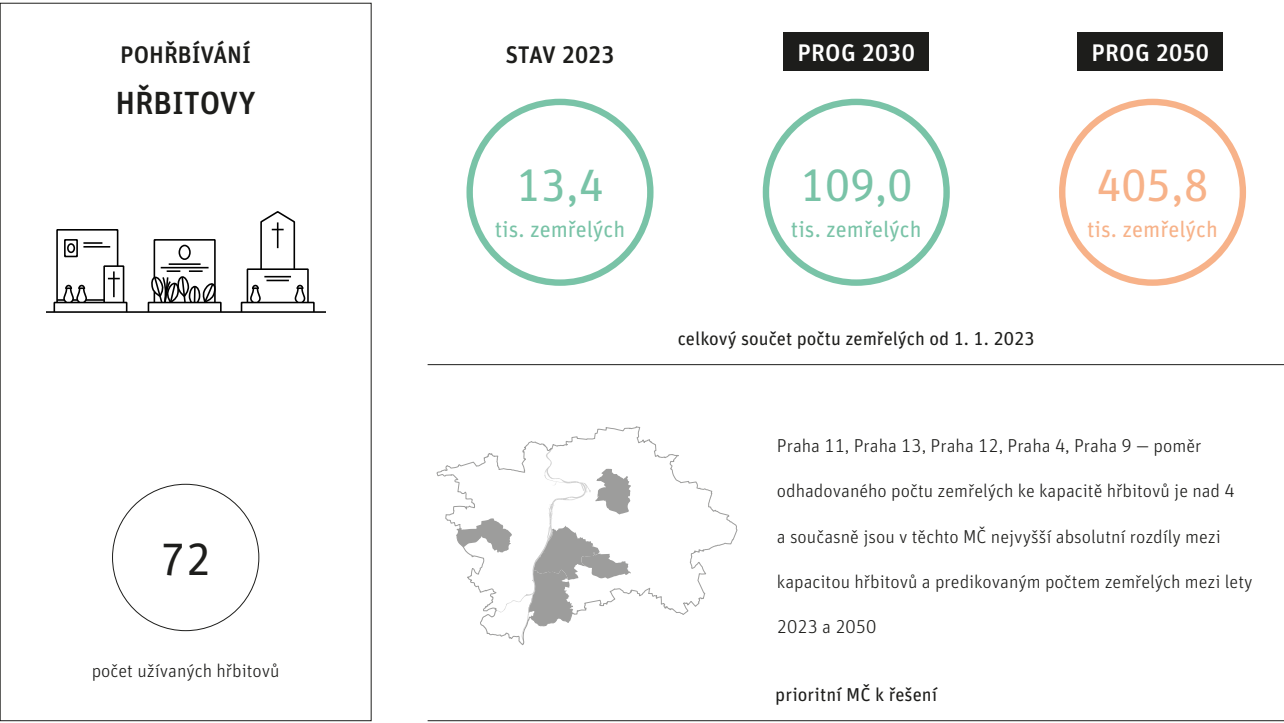
hřbitovů neprošla reorganizací a nadále je tvoří hlavně hroby a hrobky sloužící k ukládání rakví, které také tvoří drtivou většinu volných kapacit. **Zařízení pro ukládání popela zemřelých a uren**, tedy urnových hrobů, kolumbárií a louček, **je celkově méně, ale zájem je o ně značný**. V lokálním měřítku je dobrá dostupnost urnových hrobových míst v MČ Praha 3, Praha 5, Praha 8 a Praha 10, tedy tam, kde se nacházejí rozsáhlé hřbitovy.

V současnosti jsou pražské hřbitovy **v rovnováze nabídky a poptávky** hrobových míst. Přibližně tolik hrobových míst, kolik je potřebných pro pohřební nových zemřelých, se zpřístupní vypršením tlecí doby a neprodloužením nájmu hrobového místa. Každoročně systém hřbitovů a krematorií dokáže pojmout **přibližně 12,5 tis. zemřelých**. Prognóza odhaduje **nárůst** ročního počtu zemřelých přibližně **na 14,5 tis.**, který bude novým stabilním stavem přibližně **od roku 2035**. Celkový počet zemřelých v Praze mezi lety 2023 a 2050 se odhaduje na 406 tis. (→ Obr 7.1). Vzhledem k vysoké centralizaci pohřebních kapacit a nedostatku hřbitovů v některých MČ 34,4 tis. budoucích zemřelých pochází z MČ bez hřbitova, potenciálně však **až 97 tis. zemřelých bude muset být pohřbeno mimo MČ svého trvalého pobytu**, pokud nedojde ke zkapacitnění, reorganizaci či založení nových hřbitovů. S tímto problémem se budou potýkat zejména **MČ Praha 11, Praha 13, Praha 15, Praha 2 a Praha 17**, ve kterých je nejvyšší poměr zemřelých k počtu hrobových míst a současně nejvyšší rozdíl mezi kapacitou hřbitovů a celkovým počtem zemřelých do roku 2050.

Kvůli nedostatku dat o kapacitách hřbitovů mimo správu HPS a preferovaném způsobu pohřbu obyvatelstva **není možné vyčíslit přesný počet** nových hrobových míst, která

jsou potřebná pro zmírnění vlivu těchto změn, ale vzhledem k pozvolnosti růstu a současnému dostatku volné kapacity je na zpřesnění dat a stanovení odhadu **dostatek času**. Už nyní je zřejmé, že rakvových hrobových míst je velký přebytek a urnových míst se kvůli popularitě kremace v Praze nedostává. Kvůli tomu jsou rakvové hroby užívány pro ukládání uren, což představuje sice **nezávadný, ale prostorově a ekonomicky suboptimální** způsob využití plochy hřbitovů. Na podobu pražského pohřbívání mohou mít v budoucnu vliv i nové metody pohřbívání jako kompostování a aquamace, které jsou v jiných státech legální, ale v současnosti nejsou v Praze příliš poptávanou alternativou. Vliv také může mít růst počtu cizinců v Praze hlásících se k náboženstvím bez vlastních pohřebišť, jako je islám, pravoslavné křesťanství či buddhismus.

7.1 Hlavní výsledky analýzy a prognózy veřejné vybavenosti pro hřbitovy
IPR Praha 2024 / data: IPR Praha 2023

ENGLISH SUMMARY

There are **72 cemeteries** in Prague that are actively used for burials. Their network is significantly centralized. Of the total area of 147 ha is approximately 69 ha located in Olšany Cemeteries, the largest cemetery in Prague with an area of 50.1 ha, and cemeteries in its vicinity, especially Strašnice Cemetery and Vinohrady Cemetery. Of the 72 cemeteries, **31 are administered by the Cemeteries and funeral services of the capital city of Prague (HPS), 38 are administered by municipal districts** and 3 are administered by religious organizations, of which the cemeteries administered by the HPS contain approximately three quarters of the total number of grave sites in Prague. Over the last 20 years, the total annual number of deaths has stabilized at about 12.3 thousand, with the exception of 2020 and 2021, when Covid-19 emerged and increased the number of deaths by about 15%. Of this number, **97% are cremation burials**, while the remaining 3% are coffin burials.

In terms of accessibility, cemeteries were assessed by distance, by location and by capacity. The distance of 1.8 km to the nearest cemetery, which was the limit set for sufficient accessibility of the cemetery, is not reached by 30 % of the city population, mainly in the cadastral areas of Běchovice, Březiněves, Kamýk, Klánovice, Letňany, Lhotka, Libuš, Lipence, Malá Strana, Satalice, Točná, Újezd u Průhonic and Štěrboholy. **A cemetery is not located in 17 municipalities**, the most significant of which are Prague 1, Prague 2 and Prague 18. Capacity-wise, approximately **78 thousand grave places** are currently available in Prague cemeteries out of the total estimated number of approximately **310 thousand grave places**. There are another 20 thousand grave places at church cemeteries, which cannot be added to overall number, because there must be met specific conditions

to be burried at these graves, which are not met by majority of population. Although coffin burials account for only a small proportion of burials, **most cemeteries have not undergone reorganization** and continue to consist mainly of tombs and coffin vaults, which also account for the vast majority of available capacity. **There are fewer facilities for the storage of ashes and urns**, i.e., urn graves, columbariums and meadows for scattering the ashes, but **there is considerable interest in them**. On a local scale, there is good accessibility of urn grave sites in the Prague 3, Prague 5, Prague 8 and Prague 10, i.e., where there are extensive cemeteries.

Currently, Prague’s cemeteries have **a balanced supply and demand of grave sites**. Approximately as many grave spaces as are required for the burial of new deceased persons shall be made available by expiration of the cremation period and non-renewal of the grave space lease. Each year, the system of cemeteries and **crematoria can accommodate approximately 12.5 thousand deceased people**. The forecast estimates **an increase** in the annual number of deaths to approximately **14.5 thousand**, which will be the new steady state **from approximately 2035**. The total number of deaths in Prague between 2023 and 2050 is estimated at 406 thousand. Due to the high centralization of burial capacities and the lack of cemeteries in some municipal districts, 34.4 thousand of the deceased come from municipalities without cemeteries, but **potentially up to 97 thousand of the deceased will have to be buried outside the municipal district of their permanent residence**, unless there is a capacity release, reorganization or establishment of new cemeteries. This problem will be faced in particular by **the Prague 11, Prague 13, Prague 15, Prague 2 and Prague 17 municipalities**, which have the

highest ratio of the number of deceased to the number of grave sites and at the same time the highest difference between the capacity of cemeteries and the total number of deceased by 2050.

Due to the lack of data on the capacity of cemeteries outside of SCA management and the preferred burial method of the population, **it is not possible to quantify the exact number** of new burial spaces needed to mitigate the impact of these changes, but given the gradual nature of growth and the current abundance of available capacity, there is ample time to refine the data and establish an estimate. It is already evident that there is a great surplus of coffin grave sites and there is a shortage of urn sites due to the popularity of cremation in Prague. Because of this, the coffin graves are used for urn storage, which is **a benign but spatially and economically suboptimal use of the cemetery area**. New methods of burial, such as composting and aquamation, which are legal alternatives in other countries, may also influence future burials in Prague, but for now their popularity and demand for them stays low. The growth in the number of foreigners in Prague claiming to belong to religions without their own burial grounds, such as Islam, Orthodox Christianity or Buddhism, may also have an impact.

7.0 ÚVOD KAPITOLY POHŘBÍVÁNÍ

Kapitola hřbitovy se věnuje dostupnosti hřbitovů a kapacitám jednotlivých zařízení v jejich zdech, které slouží k pohřbívání zemřelých. Analýza dostupnosti hřbitovů byla zadána usnesením Rady hl. m. Prahy číslo 2409 ze dne 5. 9. 2022 společně s tvorbou pokračování Katalogu pražských hřbitovů, který se věnuje hřbitovům ve správě městských částí a církevních organizací. Jak tento svazek, tak zmíněné pokračování katalogu, které vzniká souběžně v Kanceláři veřejného prostoru (KVP) IPR Praha, navazují na předchozí publikace Pražské hřbitovy; plug-in → Manuál tvorby veřejných prostranství [IPR Praha, 2021] a Katalog pražských hřbitovů [IPR Praha, 2020f]. Pouze společně čtení všech těchto publikací nabízí komplexní pohled na pražské pohřebnictví od detailního řešení konkrétního hrobového místa po celoměstský pohled na stav a dostupnost sítě hřbitovů.

Tato kapitola obsahuje 3 hlavní části. První z nich popisuje kontext pohřbívání v Praze. Jedná o popis role hřbitovů ve městě a její proměny během posledních let, včetně očekávání současných návštěvníků hřbitovů. Tato část také obsahuje popis současných a alternativních pohřebních metod, včetně preferencí jejich volby z pohledu současných obyvatel Prahy. Druhá část obsahuje analýzu současného stavu pražských hřbitovů, jak z hlediska jejich fyzické dostupnosti, tak z hlediska dostatečnosti jejich kapacity v celoměstském i lokálním měřítku. Závěrečná část obsahuje výhled do roku 2050 skrze predikci počtu zemřelých a dostatečnost hrobových míst.

ODBORNÉ POJMY

hrobové místo

místo na pohřebišti určené pro zřízení hrobu nebo hrobky nebo vyhrazené místo v úložišti jednotlivých uren (kolumbárium) nebo na vsypové loučce

kolumbárium

hřbitovní stavba s výklenky k ukládání uren uzavřenými deskami či dvířky

kremace

zpopelnění, spalování mrtvých v krematoriu; pohřeb žehem

loučka rozptylu

loučka určená pro rozptyl zpopelněných ostatků

loučka vsypu

loučka určená pro vsyp zpopelněných ostatků pod travní drn, tj. na jedno místo s jasnou lokalizací

prognóza (populační či demografická)

realistická představa o budoucím (populačním) vývoji založená na vědeckém poznání a přesné metodice

projekce (populační či demografická)

představa o budoucím (populačním) vývoji za určitých podmínek

současný stav (využití území)

základní databáze poznatků o území soustavně aktualizovaná IPR Praha, která zahrnuje současný stav ploch a budov v území podle jednotlivých typů využití; obsahuje i databáze systémů, nevyužívaných budov, výšek objektů, využití parterů, oplocení a mnoho dalších vlastností (atributů) území vztažených k plochám, objektům, adresným bodům či liniím

tlecí doba

doba, po kterou dochází k rozkladu nezpopelněných tělesných pozůstatků uložených do rakového hrobu nebo hrobky, u jednotlivých hřbitovů je různá; se zřetelem ke složení půdy však musí trvat minimálně 10 let; konkrétní tlecí dobu veřejného pohřebiště stanoví jeho provozovatel v řádu veřejného pohřebiště na základě výsledků hydrogeologického průzkumu a stanoviska hygienika

POUŽITÉ ZKRATKY

DVSS	datová vrstva současného stavu
IPR Praha	Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy
KVP	Kancelář veřejného prostoru
MAX+	projekce maxima budoucího zastavění
MAX	projekce maxima zastavění
MID	projekce poloviny zastavění
MČ	městská část
MHMP	Magistrát hl. m. Prahy
NUL	projekce nulové migrace
PROG	prognóza obyvatel
HPS	Hřbitovy a pohřební služby hl. m. Prahy, p. o.
ÚAP	Územně analytické podklady hl. m. Prahy

JAK ČÍST TENTO DOKUMENT

Prognóza obyvatel a veřejné vybavenosti v Praze 2023–2050 obsahuje úvodní kapitolu, kapitolu o populačním vývoji a výhledu a 8 tematických kapitol, z nichž se každá zabývá jiným aspektem veřejné vybavenosti. Studie je vydaná jako jedna publikace, ale také jako samostatné publikace jednotlivých 10 kapitol.

Odborná terminologie a zkratky

Na začátku každého dokumentu v části Úvod kapitoly jsou uvedeny definice **odborných pojmů** (termínů) a seznam **použitých zkratek**.

V textu jsou první výskyty pojmů vyznačeny graficky: odborný termín.

Obrazové přílohy

Dokument obsahuje obrazové přílohy, jako jsou grafy, mapová schémata a tabulky. Na obrazových přílohách je uveden název, autor, rok vytvoření, zdrojová data a datace. Ve vybraných grafech může být jinou barvou označena zajímavá nebo významná informace. Své barvy mají také varianty populační prognózy a projekcí.

Obrazové přílohy jsou v textu číslovány v rámci příslušného celku. Přílohy jsou uvedeny v části Přílohy a jejich číslování odpovídá umístění ve sledu dokumentu.

V textu knihy je odkaz vyznačen graficky: (→ Obr. 7.0.1.1) (→ Příloha P.7.01).

Odborné zdroje

Pro citované a odkazované odborné zdroje, jako jsou knihy, studie, odborné články, datové sady či strategické dokumenty, je použit systém referencí dle citační normy APA.

V rámci textové části jsou odkazované materiály označeny v závorce: [Brabec, 2022] [IPR Praha, 2019a]. Seznam všech odkazovaných materiálů v dokumentu je uveden v jejím závěru v části Rejstříky a seznamy – Citované zdroje.

Související textová část

Kapitoly a podkapitoly v rámci jednotlivých dokumentů (kapitol) spolu mohou souviset a navzájem se doplňovat. Odkaz na část textu v rámci dokumentu i napříč je uveden příslušným číslem: (→ kap. 1.2.1).

METODIKA A ZDROJE DAT

V Praze lze vymezit 76–111 hřbitovních areálů v závislosti na použité metodice. Hlavními zdroji dat a informací o hřbitovech jsou ÚAP 2020 [IPR Praha, 2020b] a připravovaná aktualizace ÚAP 2024, datová vrstva současného stavu (DVSS) a Katalog pražských hřbitovů [IPR Praha, 2020f], který vznikl jako analytický doplněk Manuálu tvorby veřejných prostranství – Pražské hřbitovy [IPR Praha, 2021]. Každý zdroj dat používá rozdílnou metodiku pro označení hřbitov. Tento rozdíl se projevuje zejména v okolí kostelů, v jejichž zdech býval hřbitov. Tato pohřebiště jsou dnes zachována pouze částečně a ve valné většině se už neužívají k pohřbívání. ÚAP obsahují 76 hřbitovů bez rozlišení stavu jejich užívání. **DVSS obsahuje 111 hřbitovů, z čehož je 72 vedeno jako aktivně užívaných.** Katalog pražských hřbitovů eviduje 107 hřbitovů, z čehož 71 je vedeno jako aktivně užívaných. Data z DVSS jsou prostorově vymezena, proto byla zvolena jako primární podklad pro provedení analýzy a data z katalogu a ÚAP byla použita k doplnění chybějících informací o hřbitovech.

Dostupná data kapacity hrobových míst pocházejí od jednotlivých správ hřbitovů patřících pod příspěvkovou organizaci Hřbitovy a pohřební služby hl. m. Prahy (HPS) a od městských částí, které mají v správě hřbitov. Tato data byla získána v rámci pořízení již vydané první části Katalogu pražských hřbitovů a připravované druhé části. Data o hřbitovech ve správě církevních organizací v současné době nejsou dostupná. Kapacita těchto hřbitovů byla odhadnuta s použitím známé kapacity a plochy hřbitovů ve správě HPS a MČ. Plocha hřbitova s neznámou kapacitou byla vydělena číslem 5,41, které odpovídá velikosti průměrné potřebné plochy pražského hřbitova pro jedno hrobové místo. Kapacity pražského pohřebnictví však nejsou závislé pouze na hřbitovech. Největší kolumbárium v České republice se nachází v prostorech Husova sboru na Vinohradech s kapacitou kolem 8 500 uren [Studničková, 2022]. Pro svůj charakter součásti stavby, která slouží primárně církevním obřadům a až sekundárně plní roli pohřebiště, toto kolumbárium **není zařazeno mezi pražské hřbitovy** a hrobová místa v něm nejsou započtena do celoměstského výpočtu kapacit. Podobný osud mohou mít i jiná menší kolumbária v rámci církevních staveb, o kterých nemá IPR Praha k dispozici data, a tak tyto pohřební kapacity nevstupují do analýzy a nejsou zohledněny ani v jejich výsledcích.

Kromě dat kapacity, zaplněnosti a dostupnosti jednotlivých hřbitovů byly získávány i další údaje týkající se zejména hlubšího pochopení fungování celého systému pohřebnictví. Diskutovanými tématy, mimo řešení kapacit i fungování jednotlivých správ, byly podoba běžného pohřbu a legislativní

rámec pohřbívání. Hlavní zdroj informací v tomto ohledu poskytli Mgr. Martin Červený, ředitel Hřbitovů a pohřebních služeb hl. m. Prahy (HPS) [Červený, 2022], Lenka Studničková, správkyně kolumbária náležejícího k Husovu sboru na Vinohradech [Studničková, 2022], Tereza Chmelařová, správkyně Lesa vzpomínek v rámci Ďáblického hřbitova [Chmelařová, 2022] a Petra Vinařová, specialista na pohřbívání z Odboru památkové péče MHMP [Vinařová, 2024]. Pro lepší pochopení celého systému bylo na podzim roku 2023 ve spolupráci s agenturou STEM/MARK realizováno **sociologické šetření Hřbitovy a pohřbívání Pražanů** [STEM/MARK, 2023]. Toto šetření bylo provedeno kvantitativně (online dotazování, CAWI¹) pro 4 skupiny respondentů – reprezentativní vzorek obyvatel Prahy (n=1010), obyvatele Prahy navštěvující hřbitovy (n=625), obyvatele Prahy mající zkušenost s organizací pohřbu v posledních 5 letech (n=251) a obyvatele očekávající plánování pohřbu v blízké budoucnosti (n=111). Součástí šetření byl také kvalitativní výzkum, který proběhl formou 2 fokusních skupin (FDG²). Výsledky tohoto šetření jsou citovány v celém dokumentu jako jeden z hlavních podkladů pro kontextuální pochopení popsaných realit.

Hřbitovům se v územním plánování věnuje **méně pozornosti než ostatním zařízením veřejné vybavenosti**, z čehož vyplývá menší metodická podpora pro jejich plánování a umísťování v území. V podstatě existují pouze 2 doporučované přístupy. První pracuje se vzdáleností pohřebiště od centra sídla, druhý bere v úvahu počet obyvatel sídla. Doporučená vzdálenost hřbitova je pro malá města do 3 km od centra, pro velká města 5 km [Voženílek, 1957]. Toto doporučení je obtížně použitelné pro sídlo velikosti Prahy, avšak centrální městské pohřební kapacity v okolí Olšan tento požadavek splňují. Historické centrum Prahy však není oblastí města s nejvyšší hustotou zalidnění a toto měření dává smysl provádět pro významné rezidenční čtvrti, čehož se dosahuje pomocí překryvu rastru hustoty osídlení vrstvou vzdušné vzdálenosti k nejbližšímu hřbitovu. V doporučených intervalech 3 a 5 km je území zcela pokryto a z tohoto hlediska vychází dostupnost hřbitovů v Praze jako dostatečná. Proto byly zvoleny vzdálenosti **900 m (15 minut chůze) a 1 800 m (30 minut chůze)**, které umožňují identifikovat katastrální území s nedostatečně dostupným hřbitovem. Pro tato docházková pásma byla také provedena

analýza počtu obyvatel bydlících v jejich nedostupnosti na základě adresních bodů.

Přístup uvažující velikost obce je rozdílný pro urbanizovaná území, kde je doporučeno zřízení hřbitova pro sídliště mající méně než 10 000 obyvatel [Voženílek, 1957], a ve venkovské krajině, kde je doporučeno zřídit hřbitov pro obce mající méně než 1 000 obyvatel [Krumpolcová, 2010]. **Vzhledem k rozloze Prahy a heterogenitě její struktury je vhodné pro potřebu posouzení dostupnosti hřbitova posuzovat jednotlivé MČ jako samostatné obce.** Protože některé MČ mají charakter prostorově izolovaných venkovských sídel a jiné blokového města či sídlišť, nelze stanovit obecnou hranici počtu obyvatel pro doporučení ke zřízení hřbitova. Doporučuje se proto zvážit zřízení hřbitova v každé MČ nezávisle na počtu obyvatel, je-li o to mezi jejími obyvateli zájem.

PROJEDNÁNÍ S MČ A MHMP V ROCE 2024 A POSTUP AKTUALIZACE PROJEKTU

Prognóza obyvatel a veřejné vybavenosti v Praze 2023–2050 byla zpracována v druhé polovině roku 2023 a v první polovině roku 2024, jako první aktualizace projektu Prognóza obyvatel a veřejné vybavenosti v Praze. Navazuje na pilotní zpracování zveřejněné v polovině roku 2023 [IPR Praha, 2023]. První verze určená k připomínkám byla dokončena 11. 3. 2024. Byla zaslána na interní posouzení v rámci IPR Praha, a na sekretariáty příslušných členů Rady hl. m. Prahy³. Připomínkování materiálu je uloženo i městským částem (MČ), a to ve schváleném usnesení č. 757 ze dne 11. 4. 2022 (→ Příloha P.1.01). Výstupy projektu, tedy kompletní studie a interaktivní webové zobrazení (Dashboardy POV), byly zaslány MČ 8. 4. 2024 k připomínám a podnětům, a to v termínu do 24. 5. 2024. Představení projektu zástupcům MČ proběhlo na půdě IPR Praha 7. 5. 2024.

Do 3. 6. 2024 celkem dorazilo 13 reakcí od MČ⁴. Celkem 11 MČ zaslalo připomínky. 2 MČ zaslaly komentář, že nemají žádnou připomínku. **MČ všeobecně ocenily vznik projektu a kvalitu zpracování, a to jak celkové studie, tak interaktivních dashboardů.** Celkem dorazilo 115 připomínek. Všechny byly zavidovány, vybrané zpracovány do aktuální verze studie (POV 2023–2025) a zbývající poslouží jako podklad pro další aktualizaci, které se bude zpracovávat v letech 2024 a 2025 (POV 2024–2050).

16 připomínek se týkalo **doplnění či aktualizace dat**. 1 MČ vyjádřila nesouhlas s **výsledky populační prognózy**, kdy předpokládají ve své MČ vyšší přírůstek obyvatel. Další 2 MČ pak zaslaly vlastní populační prognózu. Zde je nutné upozornit, že dílčí demografické prognózy MČ neberou v úvahu celopražský kontext. Tyto prognózy, stejně jako ostatní datové podklady od MČ, budou sloužit jako podklad pro další aktualizaci projektu v roce 2024. Celkem 3 MČ měly doplňují otázky k metodice vzniku prognózy a projekcí. Do metodiky (→ kap. 1.1.1) proto byly doplněny vysvětlující informace ohledně metodiky prognózy a práce s podklady se záměry rezidenční výstavby.

Celkem 21 připomínek se týkalo **kapitoly 3 Školství**. Obsahovaly otázky na **metodické přístupy**, např. na věkové složení referenční skupiny dětí vstupujících do analýzy či typy zkoumaných škol. V metodické části byly proto tyto nejasnosti dovysvětleny. Dále šlo o připomínky **k datové sadě či potvrzení problému** nedostupnosti škol. Některé MČ také upozornily na **odlišné počty rejstříkových (tabulkových) kapacit škol**, spravovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, které neodpovídají skutečnosti. Pro další aktualizaci projektu budou využívána unikátní data ze sběru reálných kapacit přímo

od ředitelů příslušných škol, který proběhne ve spolupráci Odboru školství, mládeže a sportu MHMP a IPR Praha na podzim 2024.

Celkem bylo vzneseno 8 připomínek k **interaktivním dashboardům**. Více MČ požadovalo, aby data v nich obsažená byla dostupná nejen za území MČ, ale také BUC. Možnost zobrazení dat za území BUC proto bude prověřena v další aktualizaci projektu. Dále zde byly připomínky k lepší čitelnosti a vysvětlení jednotlivých metrik přímo na stránkách dashboardů. Tyto připomínky byly zapracovány a byly doplněny metodické a vysvětlující texty.

Prognóza obyvatel a veřejné vybavenosti je plánována jako dlouhodobý projekt, který bude **každoročně aktualizován**. Cílem zpracovatele je postupně vylepšování a zdokonalování. Je proto velmi důležité, aby MČ byly do procesu zapojeny a předávaly zpětnou vazbu. Je pozitivní, že více MČ vyjádřilo přání na vznik platformy či pracovní skupiny, kde by bylo možné připomínky jednotlivých MČ sdílet a kde by byly projednány potřeby a možnosti rozvoje výstupů projektu pro účel a potřeby MČ. Vytvoření platformy bude zváženo návazně po zveřejnění této aktualizace projektu.

1 ——— cílová skupina: obyvatelé Prahy nad 18 let, reprezentativní vzorek podle pohlaví, věku, dosaženého vzdělání, socioekonomického postavení a správního obvodu bydliště

detaily terénního šetření: metodika CAWI online dotazování; počet realizovaných rozhovorů: 1 010; termín sběru dat: 2. 11. – 15. 11. 2023; výběr: kvótní; data: nevážená

2 ——— dvě cílové skupiny: mix pohlaví, socioekonomického postavení a místa bydliště (různé MČ Prahy);

1. diskuze – obyvatelé Prahy, kteří přemýšlejí o nakládání s vlastním tělem po smrti a chtějí být pohřbeni na území Prahy, věk 45+ let.

2. diskuze – obyvatelé Prahy, kteří v nedávné době (cca půl rok až rok) organizovali pohřeb blízké osoby v Praze.

detaily diskuzních skupin: metodika Focus Group Discussion FGD; počet skupin/ respondentů: 2 skupiny á 6 respondentů; výběr a rekrutace respondentů: prostřednictvím školených rekrutátorů a na základě rekrutačního dotazníku; místo konání: Praha, fokus studio v sídle STEM/MARK; termín realizace: 28. 11. 2023; délka skupiny: 100-110 minut

7.0.1 ROLE HŘBITOVŮ VE MĚSTĚ

K zakládání hřbitovů v Praze docházelo již od středověku, současně se pohřbívalo na místech pohanských pohřebišť (např. na Starém Městě). **Hřbitovy uvnitř města přispívaly ke zhoršení hygienických podmínek.** V 18. století, za vlády císaře Josefa II., byl vydán zákaz zakládat hřbitovy uvnitř zástavby a začaly vznikat obecní hřbitovy (do té doby bylo pohřbívání pouze záležitostí církve) za městskými hradbami, například Malostranský nebo Karlínský hřbitov. Pro židovské obyvatele byl založen nový hřbitov na rozhraní Žižkova a Vinohrad. Pro pohřbívání vojáků sloužila plocha pod valy opevnění na Hradčanech. Nejvíce obecních hřbitovů vzniklo během 19. století. Se vznikem Československa došlo k **legalizaci** kremace a již v roce 1921 začalo na Olšanských hřbitovech fungovat první pražské krematorium. Z kapacitních důvodů bylo v roce 1932 nahrazeno strašnickým krematoriem a v roce 1954 bylo uvedeno do provozu druhé pražské krematorium v Motole. Obě krematoria jsou obklopena urnovými háji, hřbitovy určenými pouze pro ukládání popela zemřelých. Během 20. století vznikla v souvislosti se spalováním zemřelých i na řadě dalších pražských hřbitovů kolumbária a rozptylové loučky jako místa určená pro ukládání uren a rozsypávání popela. V prostorách Husova sboru na Vinohradech se nachází **největší kolumbárium** v České republice, které není součástí žádného z pražských hřbitovů, ale je začleněno přímo do samotné církevní stavby.

Výsledkem popsaného historického vývoje je dnešní podoba hřbitovů, které slouží jako místa pro **pohřbívání zemřelých a vzpomínání na ně.** V současnosti, zejména ve velkých evropských městech, probíhá celospolečenská debata o jejich přípustném dalším využití pro vzdělávání, rekreaci a setkávání se. Větší zpřístupnění hřbitovů pro obyvatele města a zapojení hřbitovů do systému zelené infrastruktury jsou cíle, které deklaruje i Praha v publikaci Pražské hřbitovy [IPR Praha, 2021]. Smrt a umírání jsou citlivými tématy a hřbitovy jsou přirozeně místy se zvláštní, neopakovatelnou atmosférou, kterou z velké části utváří i nepsaná pravidla chování se na nich.

Podle výsledků sociologického šetření Hřbitovy a pohřbívání Pražanů, které IPR Praha zpracoval ve spolupráci s agenturou STEM/MARK na podzim roku 2023 (→ kap. 7.0 Metodika a zdroje dat), v Praze **celkem 62 % obyvatel navštěvuje hřbitovy** (STEM/MARK, 2023). Z této skupiny 2 % návštěvníků chodí na hřbitov alespoň jednou týdně, 23 % alespoň jednou měsíčně a 66 % alespoň jednou ročně. Zbývajících 9 % chodí na hřbitov méně často. Obecně tedy lze konstatovat, že více než polovina Pražanů navštěvuje hřbitov v Praze alespoň jednou ročně. Díky zelenému charakteru a vzrostlé vegetaci **poskytují hřbitovy svému okolí ekosystémové služby.** Hřbitovy příznivě ovlivňují mikroklima, umožňují vsakování dešťové vody, slouží jako nášlapné kameny migrujícím živočichům a tvoří oázy klidu a ticha v jinak hlučném městském prostředí poskytující útočiště zvířatům, rostlinám i lidem. Díky těmto službám se jedná o kompoziční prvky, které v městském prostředí představují hodnotné přírodě blízké plochy a jsou přirozenou součástí zelené infrastruktury města [MaGICLandscapes, 2019].

Nejvíce návštěvníků chodí na hřbitovy pečovat o hrob, vzpomínat na zemřelé a při příležitosti Památky zesnulých – Dušiček (→ Obr. 7.0.1.1). Dohromady tyto tři překrývající se skupiny vzpomínajících a truchlících návštěvníků tvoří necelých **84 % návštěvníků hřbitova.** Řada z nich uvedla, že hřbitov navštěvuje i kvůli dalším, níže popsaným důvodům, ale pietní návštěva hřbitova je výrazně dominantním účelem jeho návštěvy. V tomto ohledu jsou významnou příležitostí návštěvy hřbitova právě **Dušičky**, během kterých na hřbitov zavítá **40 % osob**, které pražské hřbitovy navštěvují. Z celkové pražské populace na Dušičky na pražský hřbitov zavítá přibližně **27 % obyvatel.** Další významnou příležitostí návštěvy pražských hřbitovů jsou Vánoce.

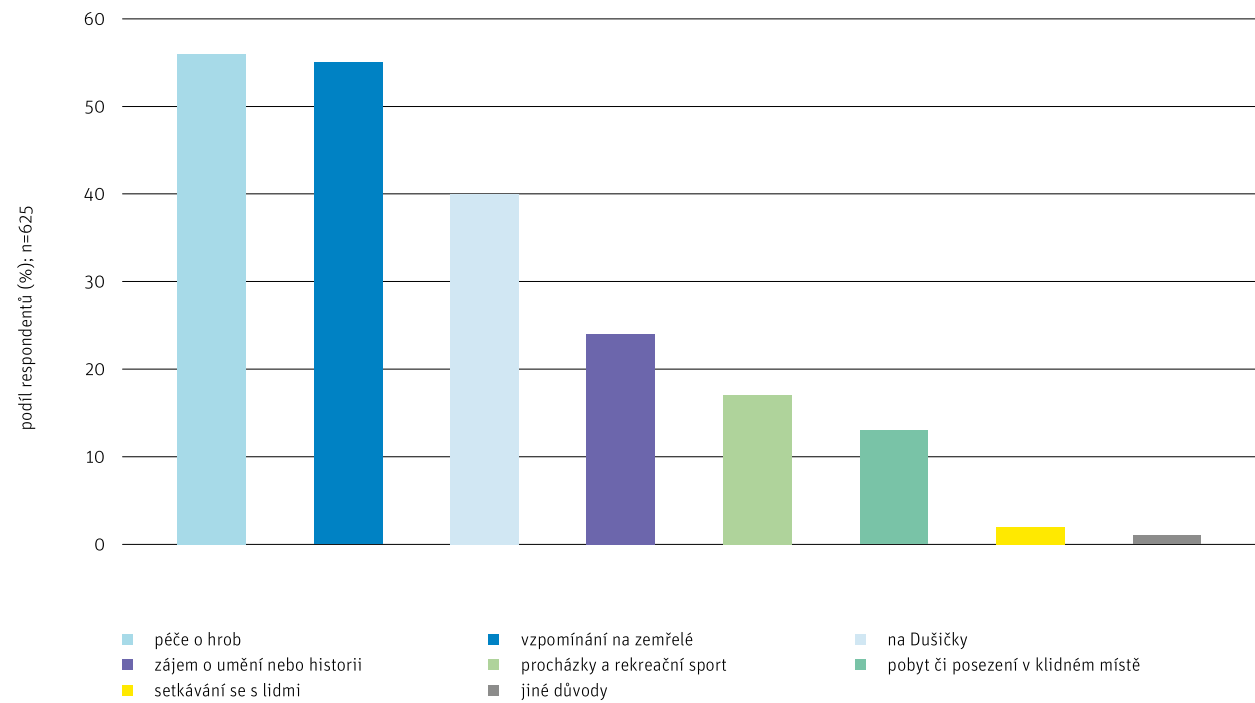
Přibližně **čtvrtina návštěvníků** pražských hřbitovů uvedla, že hřbitovy navštěvuje mimo jiné za účelem bližšího poznání umění a historie, které jsou do těchto prostorů vetknuty. Hřbitovy jsou uměleckou galerií pod širým nebem a místem paměti společnosti, propojení s minulostí nejen rodinnou, ale také společenskou a národní (Kovář, 2014). Každý hrob je unikátní a skrze své umělecké zpracování promlouvá k návštěvníkům hřbitova. Také hroby významných osobností z historie (zejména na Vyšehradském hřbitově) či současnosti (hroby Karla Kryla nebo Karla Gotta) jsou cílem těchto návštěvníků. Přibližně každý dvacátý návštěvník pražských hřbitovů vstupuje do jejich areálu čistě za účelem obdivování umění nebo studiem historie (STEM/MARK, 2023).

Třebaže tomu z většiny nejsou hřbitovy uzpůsobeny, řadu z nich využívají rezidenti z okolí jako rekreační plochu k posezení v zeleni či s procházkovými či běžeckými trasami, obzvláště pak v městských částech blízko středu města, kde je nedostatek parků a otevřené krajiny, jako jsou Olšanské hřbitovy (→ kap. 1.2.1). **Každý pátý obyvatel Prahy navštěvující hřbitovy uvedl, že je navštěvuje i za rekreačním účelem,** tedy za účelem procházek, rekreačního sportu nebo pobytu či posezení v klidném místě (STEM/MARK, 2023). Hřbitovy tak mají své místo mezi rekreační vybaveností města, ač je rekreace na nich **velmi specifická a je formována společenskými očekáváními** ohledně chování na hřbitovech.

Veřejné mínění je v pohledu na rekreaci hřbitovech spíše konzervativní (→ Obr. 7.0.1.2). S tvrzením, že hřbitov je pietní místo, kde je rekreace nevhodná, souhlasí téměř 50 % obyvatel navštěvujících hřbitovy, opačný názor má přibližně 30 % respondentů. Zajímavé je, že šetření nepotvrdilo korelaci mezi četností návštěv, věkem dotazovaného a skepticismem vůči rekreaci na hřbitovech, respektive že podíl konzervativních a liberálních uživatelů hřbitovů je obdobný mezi všemi skupinami návštěvníků hřbitova jak podle četnosti návštěv, tak podle věku. Mírná většina dotázaných se přiklání k tvrzení, že hřbitovy nejsou dostatečně vybaveny pro rekreační účely. V kontrastu úvodním tvrzením o primárně pietním využití hřbitovů přibližně pouze třetina dotázaných uvádí, že jsou rušení rekreačním využitím hřbitovů, naopak necelá polovina dotázaných s tímto tvrzením nesouhlasí (STEM/MARK, 2023). Tomu může být proto, že pro ně nejsou osoby rekreující se na hřbitovech rušícím elementem. Také to může znamenat, že se nesetkávají s rekreujícími se osobami, které by je rušily.

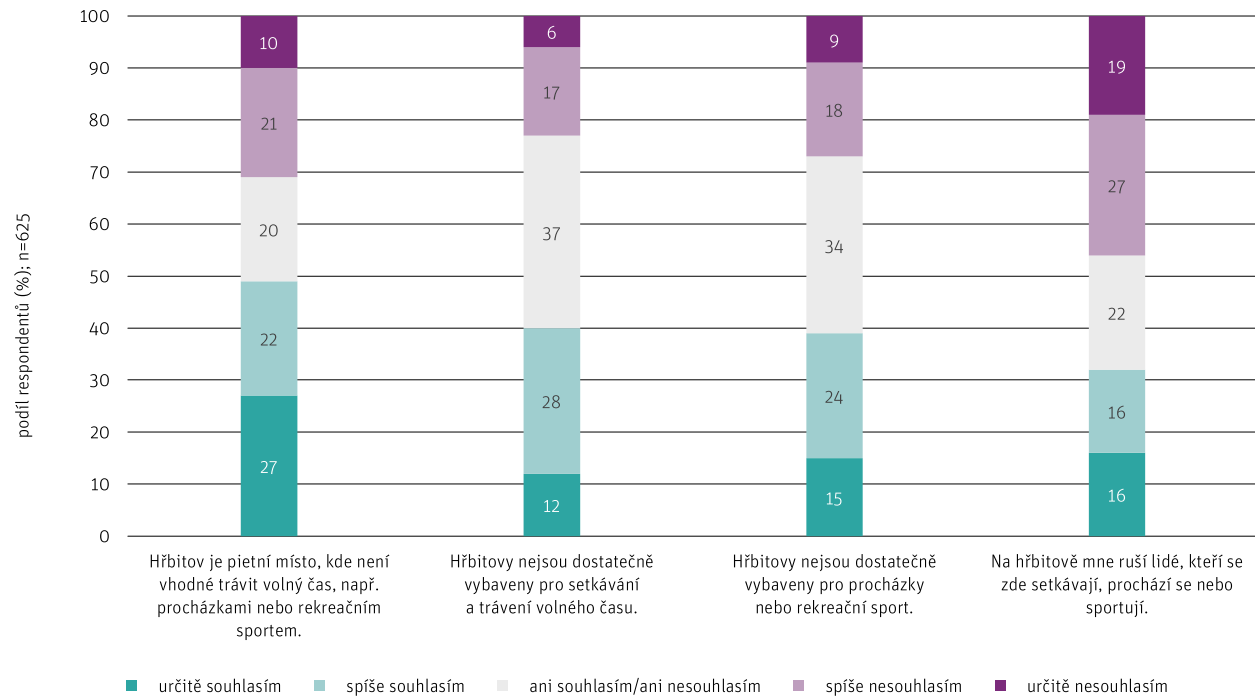
7.0.1.1 Účel návštěvy hřbitova

IPR Praha 2023 / data: STEM/MARK, IPR Praha 2023

7.0.1.2 Názor na rekreaci na hřbitovech

IPR Praha 2023 / data: STEM/MARK, IPR Praha 2023

7.0.2 SOUČASNÉ ZPŮSOBY POHŘBÍVÁNÍ

Téma smrti je věčným tématem, se kterým se ve svém životě setká každý. **Je proto přirozené, že lidé o své smrti přemýšlejí a pro některé může být vlastní pohřeb významným symbolem.** Jak bude po smrti naloženo s jejich tělem, je důležitým tématem pro 43 % obyvatel, pro 36 % obyvatel to důležitě téma není (→ Obr. 7.0.2.1). Vlastní představu o způsobu, kterým by po smrti chtěli pohřbeni, má celkem 67 % respondentů a 18 % respondentů ji nemá. Ucelenost představy o vlastním pohřbu mezi obyvateli stoupá s věkem (STEM/MARK, 2023).

V České republice jsou v současnosti legální **pouze 2 způsoby nakládání s tělem zemřelého po jeho smrti, a to rakový pohřeb a pohřeb žehem.** Pohřbívání v rakvi je méně častou variantou. Méně než desetina zemřelých v Praze je pohřbena v rakvi [IPR Praha, 2020f] a přibližně 17 % respondentů o této variantě přemýšlí jako o způsobu, kterým by chtěli být pohřbeni (→ Obr. 7.0.2.2) (STEM/MARK, 2023). Většina zemřelých je zpopelněna a pohřben je jejich popel. Při volbě rakového pohřbu je relativně malá možnost ovlivnit výsledný způsob naložení s ostatky zemřelého, prakticky jedinou možností je jejich uložení na hřbitově do hrobu, hrobky nebo teď nově na Lučním hřbitově⁵. Při kremaci jsou možnosti nakládání s urnou výrazně svobodnější. Urna s popelem může být uložena v hrobě, což by upřednostnilo 28 % respondentů, nebo v kolumbáriu (6 % resp.), popel z ní může být vysypán na označené místo ve vsypové loučce (7 % resp.), nebo může být rozptýlen na rozptylové loučce (8 % resp.). Urnu s popelem na rozdíl od rakve není nutné ukládat pouze na hřbitově **a je možné ji uložit doma nebo ji rozptýlit na jiném pozemku** po domluvě s jeho majitelem. **Tuto variantu preferuje 28 % respondentů.** Preferovaným způsobem pohřbu v Praze je kremace (77 % resp.) a preferovanými metodami dalšího nakládání s popelem zemřelého je uložení urny do hrobu na hřbitově nebo uložení popela mimo hřbitov. Zbývajících 6 % respondentů preferuje jiný způsob pohřbu, který v současnosti není umožněn legislativou ČR. Hlavní poptávané nové metody jsou popsány v další podkapitole (→ kap. 7.0.3), zbylé metody, jako jsou např. kremace na hranici nebo vhození do moře, nebyly dále zkoumány.

Při přemýšlení nad způsobem svého pohřbení oslovení lidé, mimo osobní sympatie k některé metodě, zvažují převážně celkovou cenu pohřbu a tradici ve své rodině (→ Obr. 7.0.2.3). **Cena pohřbu je důležitá pro 54 % odpovídajících,** roli nehraje pro 21 % oslovených. **Tradice v rodině má vliv při rozhodování 42 % oslovených,** 30 % respondentů ji uvádí jako nedůležitou. Naopak nedůležitými vlivy na rozhodování pro většinu populace jsou environmentální dopady jejich pohřbu a náboženské vyznání. Environmentální dopady

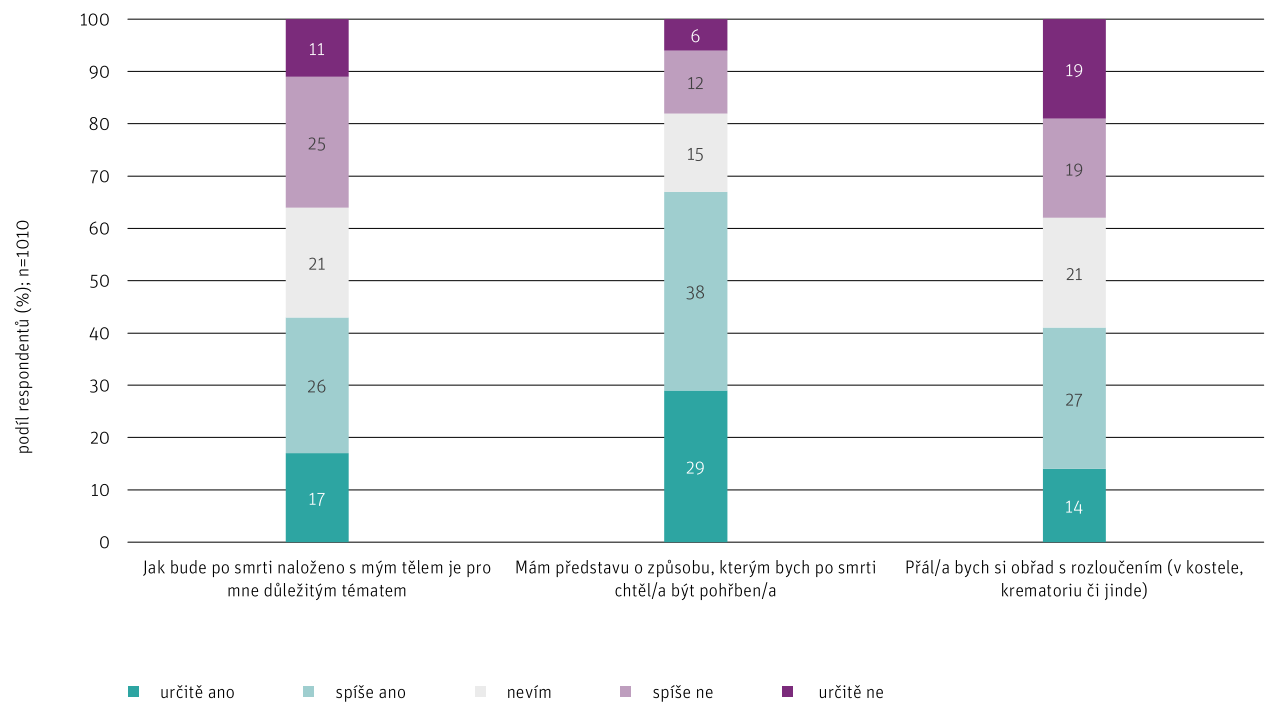
jsou důležité pro 22 % oslovených a nedůležité pro 45 % obyvatel, nejvýznamnější vliv na rozhodování mají u obyvatel ve věkové skupině 18–29 let, kde je za důležité považuje 32 % oslovených, naopak ve věkové skupině 60+ let k nim přihlíží pouze 13 % respondentů. Náboženské vyznání uvedlo jako důležitý vliv pouze 18 % respondentů, pro 56 % to není důležité. Náboženské vyznání je, možná proti intuici, nejméně zvažovaným vlivem pro věkovou skupinou 60+ let, kde pouze 11 % dotázaných uvedlo, že by vyznání mělo vliv na podobu jejich pohřbu. Podle dotázaných, kteří v posledních 5 letech organizovali pohřeb, je při organizaci pohřbu zásadní přání zesnulého. Celkem 59 % oslovených uvedlo, že to pro ně bylo zásadní hledisko při volbě způsobu pohřbu, a dalších 21 % respondentů uvedlo, že to pro ně bylo hledisko spíše důležité. Pouze 5 % oslovených majících zkušenost s organizací pohřbu uvedlo, že to pro ně bylo určité nebo spíše nedůležité hledisko (STEM/MARK, 2023).

Jak bylo již zmíněno, představu o vlastním pohřbu má relativně vysoký podíl populace. Díky tomu se dozvídáme, že dochází k určitému odcizení a odmítání tradic. **Pouze 41 % respondentů vyjádřilo souhlas s tvrzením, že by si přáli obřad s rozloučením** v kostele, krematoriu či jinde, zatímco 38 % odpovídajících uvedlo, že o tento rituál nemá zájem a nepřálo by si ho (→ Obr. 7.0.1.2). Toto podporují data sesbíraná během terénních průzkumů Olgy Nešporové, která uvádí, že se v letech 2010–2011 přibližně 48 % pohřbů v Praze odehrálo bez obřadu [Nešporová, 2014].

Ukazuje se, že existuje **významná část populace,** která má zájem o alternativní pohřby, které se budou co nejvíce **vyhýbat současné pohřební infrastruktuře.** To může být způsobeno institucionalizací smrti, která se projevuje přesunem dějiště smrti samotné do nemocnic a hospiců, ze kterých se pak zemřelý již nevrací domů. Svůj vliv na tomto může mít i depersonalizace smrti a s ní spojeného odmítnutí hřbitovů a smutečních sítí, které dotyčný vnímá chladně a cize [Špatenková, 2014]. Během diskuzí ve fokusních skupinách zaznívalo, že je pro pozůstalé obtížné se zcela rozloučit se zemřelými a chtějí je mít na blízku, ač mají v pronájmu hrobku na hřbitově, do které není problém umístit ostatky zemřelého. Druhým zmíněným aspektem během fokusních skupin byl touha po smrti setrvat na místě, které měl rád nebo mu bylo jinak vzácné. Jen málo z diskutujících mělo takto silný vztah ke hřbitovu, kde mají rodinný hrob, naopak jako vhodné místo pro uložení ostatků byl zmiňován domov (STEM/MARK, 2023).

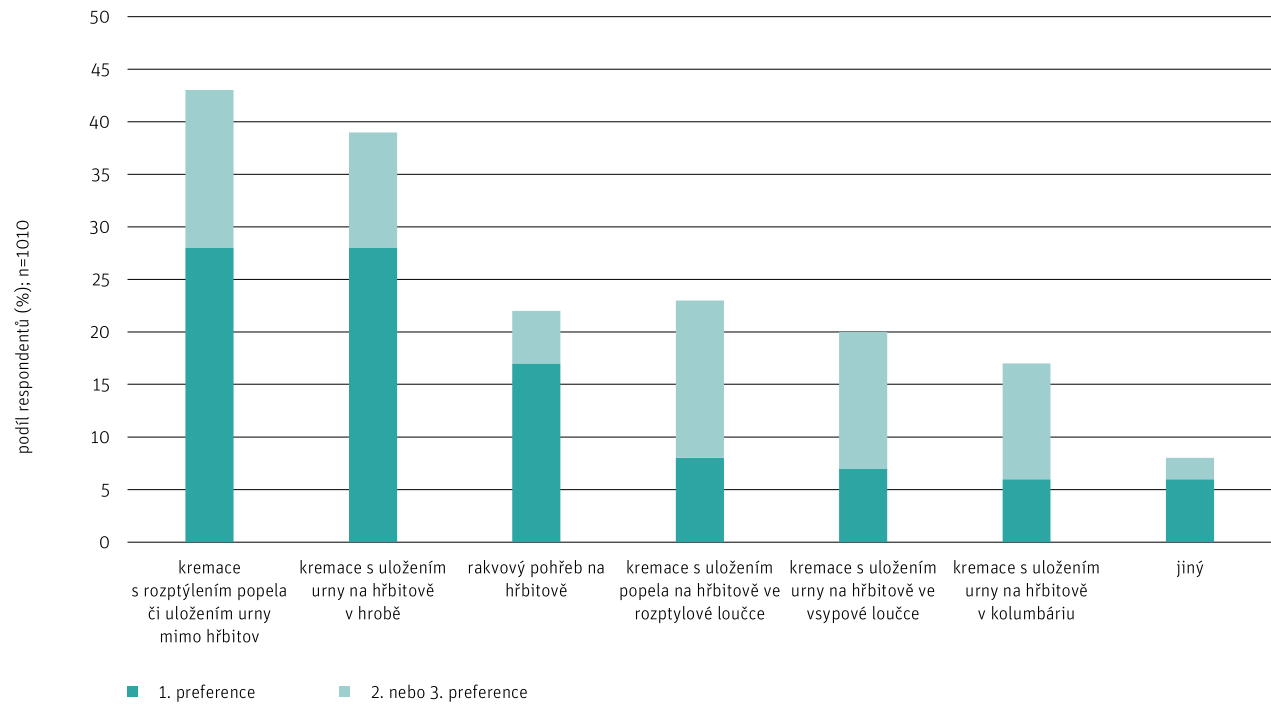
7.0.2.1 Představy o vlastním pohřbu

IPR Praha 2023 / data: STEM/MARK, IPR Praha 2023

7.0.2.2 Preferovaný způsob pohřbení

IPR Praha 2023 / data: STEM/MARK, IPR Praha 2023

5 — Během roku 2023 byl otevřen na dáblickém hřbitově nový prostor pro ekologické pohřbívání, který nese jméno Luční hřbitov. Jedná se o zahradníkem udržovanou květnatou louku, do prostoru které je možné pohřbívat zemřelé pouze v prosté dřevěné rakvi a oděné do oděvů z přírodních látek tak, aby tlení ostatků v zemi probíhalo přirozenými procesy. Hrobové místo není označeno náhrobním kamenem ani deskou, pouze dřevěnou cedulkou.

7.0.3 NOVÉ A SPECIFICKÉ ZPŮSOBY POHŘBÍVÁNÍ

Na vývoj potřeb infrastruktury pohřebnictví bude mít zásadní vliv i **vývoj legislativního rámce**. Podle zákona č. 256/2001 Sb. jsou v České republice legální pouze dva způsoby pohřbu, a to rakvový pohřeb a kremace. V rámci možností těchto dvou metod vznikají **staronové způsoby uložení ostatků, které se provozují na ďáblickém hřbitově**. Jedná se o Les vzpomínek a Luční hřbitov. Les vzpomínek představuje zvláštní druh **vsypové loučky**, kdy jednotlivá místa vsypu popela do země jsou umístěna kolem stromů, kde popel vyživuje kořeny již vzrostlých stromů a jejich kmen pak slouží jako pomník zemřelému. Luční hřbitov je květnatou loukou, o kterou pečuje zahradník, kde se pod drn ukládají rakve se zemřelými. Hroby nemají náhrobky ani desky, zvědoměny jsou pouze dřevěnou cedulkou, materiál rakve i šatů zemřelého je blízký přírodě, což zaručuje jeho snadné rozložení. Živiny z těla zemřelého pak přímo vyživují kvetoucí rostliny. Tento trend je v zahraniční (zejména ve Velké Británii) patrný již od 90. let a obdobné způsoby pohřbu jsou zde běžnější [Dobešová, 2014].

V některých státech USA a provinciích Kanady je dnes legální alternativou kompostování a aquamace. Kompostování je metoda, při níž se tělo zemřelého vloží do vzduchotěsné nádoby se směsí dřevní štěpky, slámy a vojtěšky. Přibližně během měsíce se za teploty až 55 °C z těla zemřelého stává humus, který je poté předán rodině či lokálnímu zemědělci k dalšímu využití. Aquamace neboli alkalická hydrolyza je metoda, při které je tělo uloženo do lázně tvořené roztokem vody a hydroxidu draselného o teplotě cca 160 °C. Nádoba s ostatky a roztokem je během zahřívání udržována pod tlakem, který zabraňuje vodě dosáhnout varu. Po několika hodinách se lidské tělo zcela rozpustí. **Tyto způsoby se stávají atraktivními zejména kvůli nízkým energetickým nárokům a emisím, symbolickému uzavření koloběhu látek a živin po vzoru běžného fungování organismů v přírodě a nepotřebě budování hrobek a náhrobků**. Vzhledem ke společenskému trendu, kterým je snaha o udržitelnost a ekologický přístup k životu, lze očekávat, že se zájem o tyto způsoby pohřbu zvýší i v České republice. Alternativním způsobem pohřbu je také pohřbení v organické kapsli. Z té v místě pochování zemřelého ze sazenice vyroste strom, který z těla či popela čerpá živiny a sám je pak pomníkem a symbolickým pokračováním zemřelého.

V současné době v Praze začíná být o nové pohřební metody zájem, ač se většina populace stále přiklání spíše k tradičním pohřebním metodám. **O ekologickém pohřbu v podobě využití Lučního hřbitova v Ďáblicích**, který je jedinou v ČR legální možností z výše zmíněných metod, **by uvažovalo 26 %** oslovených Pražanů, **o zkompostování** svých ostatků **21 %** a **o využití alkalické hydrolyzy** pouhých **14 %** (→ Obr. 7.0.3.1). Při bližším zkoumání odpovědí mají jednotlivé metody ustupující popularitu přímo úměrnou ke stoupajícímu věku respondenta, tedy o tyto metody je zájem zejména mezi mladší populací. Současná poptávka tak nevytváří tlak, který by mohl vést ke změně současné podoby pohřbívání (STEM/MARK, 2023).

Existují i další iniciativy směřující k alternativním způsobům pohřbu, jako je pro příklad kryomace⁶, která však nyní zůstává spíše ve fázi výzkumu a experimentů. **V případě, že by došlo k povolení některého z alternativních způsobů pohřbívání, je zapotřebí se zabývat prostorovými nároky a nároky na infrastrukturu nového způsobu**, tak aby byl do soustavy pražských pohřebišť zařazen systémově a na základě úvahy zohledňující jeho dostupnost.

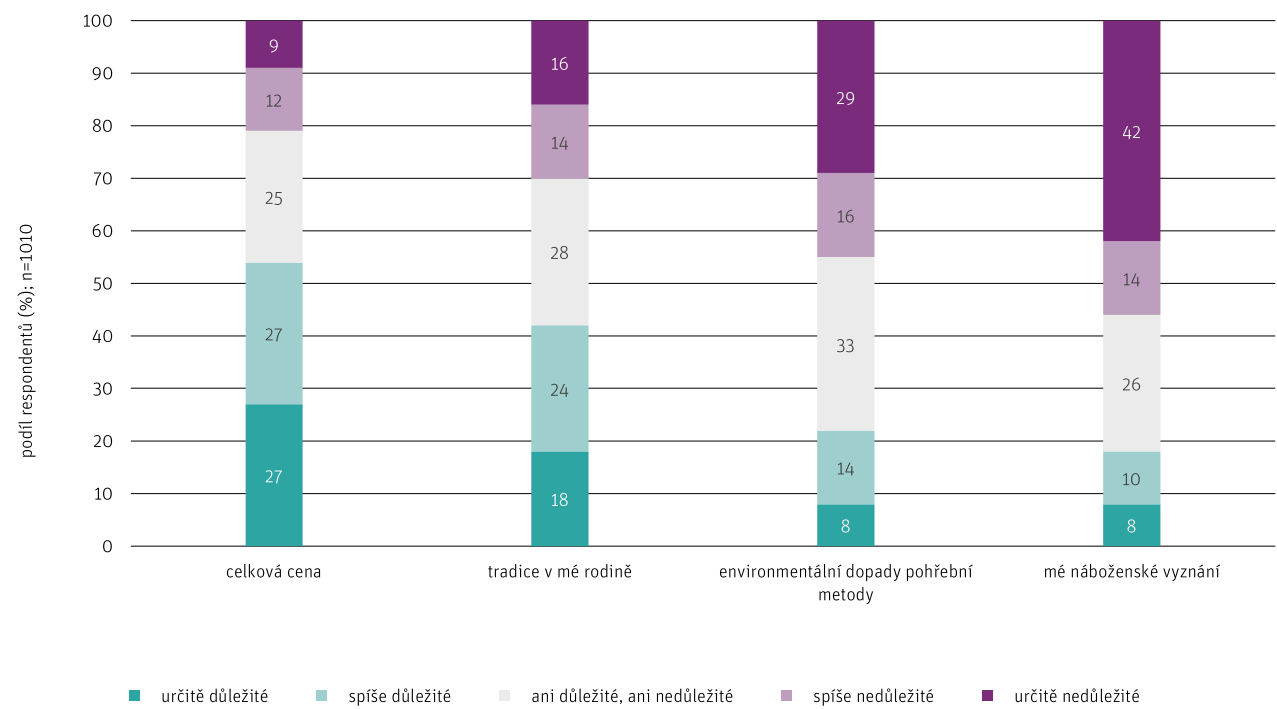
Ač má náboženské vyznání pro majoritu populace pouze okrajový vliv při výběru metody pohřbení, je důležitým nebo spíše důležitým aspektem pouze přibližně pro 1/5 obyvatel města (STEM/MARK, 2023), jedná se o vliv vyžadující koordinaci v celoměstském měřítku. **Řada náboženství má specifické potřeby a požadavky na podobu hřbitova**, se kterou souvisí podoba pohřebních obřadů, hrobů, samotného ukládání těl i dalších navázaných rituálů spojených s náboženským životem, které se na hřbitově mohou odehrávat. Nejvýznamnějším **specifikem je exkluzivita hrobových míst** na těchto pohřebištích. Tedy na městských hřbitovech mohou být pohřbeni všichni lidé nezávisle na vyznání, zatímco na církevních hřbitovech mohou být pohřbeni pouze věřící té které církve. Nemá proto smysl kapacity těchto pohřebišť započítávat do celoměstské kapacity, protože slouží pouze mále části populace, pro kterou může být demografický trend zcela odlišný a vyžadoval by samostatné zkoumání.

Mimo tradiční západní křesťanské církve, které se v našich zemích dlouhodobě vyskytují a které provádějí pohřby jak na obecních, tak na církevních hřbitovech, mají vlastní samostatné pohřebiště v Praze pouze židé, kterým slouží Nový židovský hřbitov na Olšanech. Podle rozhovoru se správcem hřbitova je současná volná kapacita hřbitova dostatečná na několik desetiletí let, než dojde k jejímu vyčerpání a nutnosti hledat nové pohřební kapacity. Pro pravoslavné křesťany slouží část Olšanského hřbitova v okolí pravoslavného chrámu Zesnutí přesvaté Bohorodice, kde je v současnosti kapacita omezena. O první veřejné pohřebiště nyní aktivně usiluje muslimská obec [IPR Praha, 2021]. Vliv na podobu pohřbů a hřbitovů v Praze bude mít v budoucnu i zvyšující se počet cizinců (→ kap. 1.3.1). Imigrace ze Slovenska a Ukrajiny, Vietnamu, Blízkého Východu a Indie má zá následek **nárůst počtu členů náboženské obce pravoslavného křesťanství, řeckokatolického křesťanství, islámu, zejména sunnismu, a buddhismu**. Lze očekávat, že se v budoucích letech se zvýšením významu jednotlivých náboženských komunit objeví i požadavky na zřízení vlastních pohřebišť tak, jak je tomu nyní u pražských muslimů. Na tuto potřebu by bylo vhodné pamatovat při případné výstavbě nových církevních zařízení jako chrámů, mešit či modliteben, součástí jejich areálu by mohlo být i nové pohřebiště.

6 — Kryomace je metoda, při které se s pomocí vibrací roztříští hluboko zmražené tělo zemřelého na drobné částčky, které jsou následně odvodněny a zbaveny těžkých kovů. Takto vzniklý prach je následně uložen do urny a je s ním se dále nakládá jako s popelem vzniklým při kremaci.

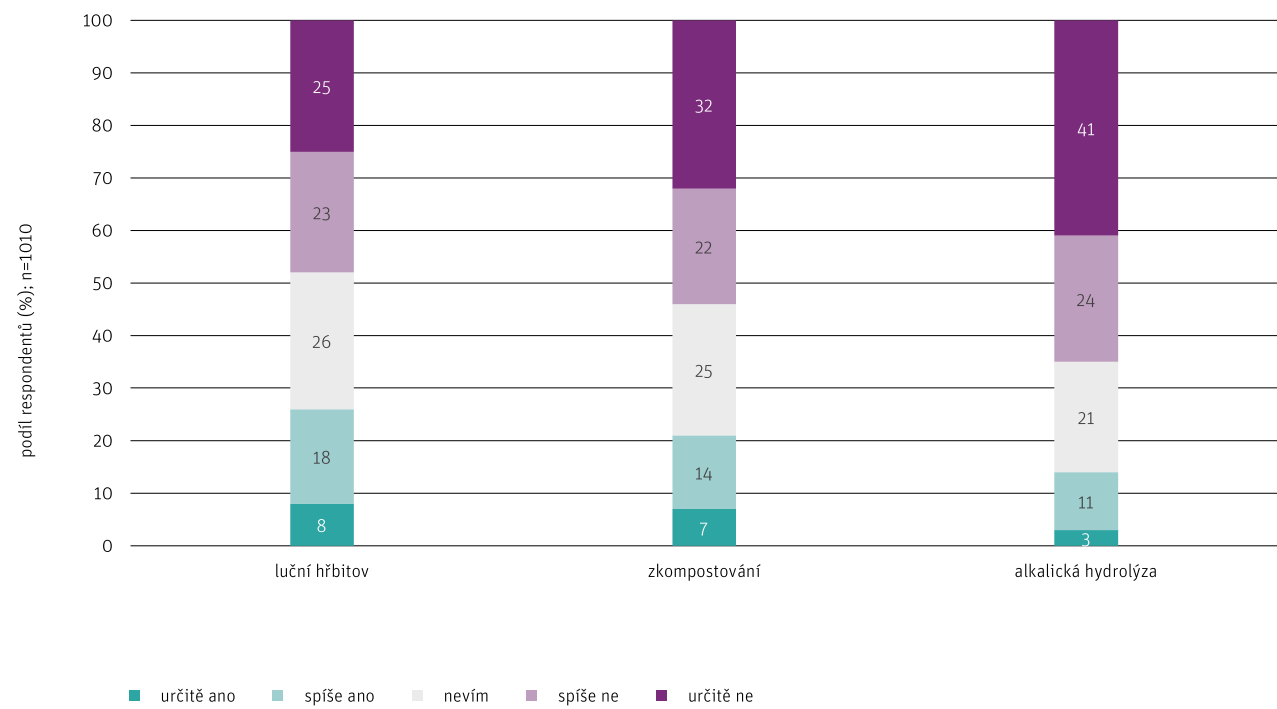
7.0.2.3 Zvažované aspekty při výběru metody pohřbení

IPR Praha 2023 / data: STEM/MARK, IPR Praha 2023

7.0.3.1 Preference nových pohřebních metod

IPR Praha 2023 / data: STEM/MARK 2023, IPR Praha 2023

7.1 SOUČASNÝ STAV HŘBITOVŮ

V analýze současného stavu hřbitovů je nejdříve popsán současný stav počtu a celkové plochy pražských hřbitovů, včetně vyjmenování těch nejvýznamnějších. S tím úzce souvisí i správa pohřebišť, která je v současnosti rozdělena mezi tři hlavní skupiny správců – obec, městské části a církevní organizace. Dále je v této podkapitole popsána roční bilance počtu zemřelých a způsob, kterým jsou pohřbíváni, a zhodnocena dostupnost potřebných kapacit. Ty jsou hodnoceny jak celoměstsky, tak v lokálním měřítku. Celoměstsky je pohřebnictví možné vnímat jako systém přerozdělující zemřelé z území celé Prahy na několik málo centralizovaných hřbitovů. V místním měřítku je popsána a hodnocena dostupnost potřebných zařízení v jednotlivých městských částech jak z hlediska vzdálenosti, tak kapacity hřbitovů.

7.1.1 UŽÍVANÉ HŘBITOVY

Pražské hřbitovy **tvoří centralizovanou síť se středem na pomezí Žižkova, Vinohrad a Strašnic**, kde se nachází komplex Olšanských hřbitovů, Vinohradského hřbitova, Strašnického evangelického a urnového hřbitova a Nového olšanského židovského hřbitova. Zde leží 69 ha pohřebišť, což představuje 47 % z celkové plochy 147 ha aktivně užívaných hřbitovů v Praze. Zbylou plochu zaujímají menší hřbitovy v jednotlivých městských částech, s výjimkou Ďáblického, Malvazineckého a Motolského hřbitova, které přesahují celkovou výměru 5 ha. K celkové ploše pražských hřbitovů náleží ještě 8,5 ha hřbitovů, kde se již nepohřbívá. Dva největší takové hřbitovy jsou Bohnický ústavní hřbitov a Malostranský hřbitov, oba s plochou přes 2 ha.

Ze 72 užívaných hřbitovů je 31 ve správě Hřbitovů a pohřebních služeb hl. m. Prahy (HPS). Ta se dále dělí na 6 hřbitovních správ (HS), a to HS Ďáblice – 8 hřbitovů, HS Vinohrady – 8 hřbitovů, HS Malvazinky a Bubeneč – 11 hřbitovů, HS Olšany – 1 hřbitov a HS Strašnice – 2 hřbitovy a 1 krematorium a HS Motol – 1 hřbitov a 1 krematorium. Dalších 38 hřbitovů je ve správě MČ. Nejvíce hřbitovů, celkem 3, spravuje MČ Praha 16, 2 hřbitovy spravují MČ Praha-Dubeč, Praha-Horní Počernice a Praha-Zličín. Ostatní MČ spravují jeden hřbitov nebo nemají žádný hřbitov ve správě. Zbývající 3 hřbitovy jsou ve správě církevních organizací. Těmi jsou Řepský hřbitov ve správě Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, Čakovický hřbitov ve správě římskokatolické farnosti u kostela sv. Remigia a Nový židovský hřbitov na Žižkově ve správě Židovské obce v Praze (→ Obr. 7.1.1.1).

Počet zemřelých v Praze je v dlouhodobém měřítku v podstatě konstantní. **Mezi lety 2005 a 2019 byl celkový počet zemřelých v Praze ustálen na přibližné hodnotě 12 300 zesnulých ročně** (→ kap. 1.3.1). Roky 2020 a 2021 významně ovlivnil nárůst počtu zemřelých na covid-19, kdy v roce 2020 zemřelo v Praze 13 621 obyvatel a v roce 2021 dokonce 14 460 obyvatel. V roce 2022 počet zemřelých klesnul na 12 807 obyvatel. **Přibližně 97 % pohřbů v Praze probíhá**

kremací (IPR Praha, 2021). Druhou možností, kterou volí 3 % zemřelých, je rakvový pohřeb. Z pohledu dostupných dat jsou rakvové kapacity jednoduše spočitatelné. Rakvové hroby a hrobky se provádějí v podobě hrobů pro jednotlivce nebo párových hrobů, tak každému hrobovému místu náleží jasný počet rakví. Správy hřbitovů zpravidla mají přehled o množství hrobových míst a jejich zaplněnosti. V posledních 20 letech na hřbitovech ve správě HPS ročně proběhlo cca 400 rakvových pohřbů, 4 500 uložení uren do země a 1 000 rozptylů popela, což je stabilní stav, který se mezi zmíněnými lety výrazně neměnil.

Během dotazování obyvatel Prahy, kteří v posledních 5 letech organizovali pohřeb, bylo zjištěno, že 48,9 % pohřbů proběhlo formou kremace s uložením urny na hřbitově do hrobu. Dále 17,6 % pohřbů proběhlo kremací s rozptýlením popela mimo hřbitov nebo uložením urny mimo hřbitov, 12,5 % pohřbů tvořil rakvový pohřeb, 7,7 % kremace s uložením urny do kolumbária, 7,7 % kremace s rozptýlením popela na rozptylové loučce a 5,5 % kremace s uložením popela na vsypové loučce [STEM/MARK, 2023]. **Kremace je** tedy i na jiných hřbitovech **dominantní formou pohřbu**, ale využívané jsou také rakvové pohřby. V celkovém měřítku tak lze předpokládat, že ročně v Praze proběhne přibližně cca 1,5 tis. rakvových pohřbů a 11 tis. kremací, z čehož přibližně 2,2 tis. uren s popelem končí uloženo mimo hřbitovní zdi. Přibližně 6,1 tis. uren je ročně uloženo do hrobů a hrobek, ať už se jedná o urnové hroby, nebo rakvové hroby. Zbývající 2,6 tis uren je uloženo v kolumbáriích, či je popel z nich vysypán na rozptylových a vsypových loučkách. Počty kremací budou pravděpodobně oproti těmto číslům mírně vyšší, kvůli pohřbům zemřelých osob, ke kterým se nikdo nehlásí, takzvaným sociálním pohřbům. Tyto pohřby provádí obec, v Praze jsou v působnosti městských částí a hradí je stát. Proto se jedná převážně o kremace, která je levnější variantou oproti rakvovému pohřbu. V posledních letech v Praze probíhalo přibližně 400 sociálních pohřbů ročně a prováděly je zejména MČ, ve kterých se nachází velké nemocniční areály (Vinařová, 2024).

7.1.2 DOSTUPNOST HŘBITOVŮ

Dostupnost hřbitovů je třeba hodnotit jak v lokálním, tak celopražském měřítku. Celopražsky je zásadní zajistit dostatek hrobových kapacit pro predikovaný počet zemřelých Pražanů tak, aby na tento objem byl celý systém připraven. Nejčastější cesta pražského zemřelého vede přes pohřební službu, krematorium a následně na hrobové místo. Proto je zapotřebí v celoměstském měřítku zkoumat nejen celkovou kapacitu hrobových míst, ale i kapacitu krematorií a další infrastruktury s pohřebnictvím spojenou. V lokálním měřítku je nutné zkoumat možnosti pohřbu v místě, kde pohřbíváný prožil svůj život. Smrt a pohřeb jsou přirozeně velmi citlivými tématy, na něž nelze vždy uplatnit pohled racionálního kalkulu, který páruje volnou kapacitu s očekávaným množstvím zemřelých.

V lokálním pohledu je důležité zajistit jak dostupnost hřbitova v lokalitě, tak dostatečnou možnost výběru způsobu naložení s ostatky. Přibližně 39 % obyvatel Prahy si přálo být

pohřbeno na hřbitově v Praze, 36 % nikoliv a zbývajících 25 % obyvatel není rozhodnuto. Pokud otázku zúžíme na městskou část, pouze 27 % obyvatel by si přálo být pohřbeno na hřbitově v MČ, kde mají trvalé bydliště. 45 % obyvatel nikoliv a 28 % obyvatel neví (STEM/MARK, 2023). Celkem 50 % respondentů uvedlo, že je pro ně důležité být pohřben blízko pozůstalých, zatímco pouze 26 % respondentů uvedlo, že je pro ně důležité být uložen blízko svého bydliště. Je tak zřejmé, že pro obyvatele Prahy jsou důležitější lidé žijící v blízkosti hrobu spíše než místo samotné. To potvrzuje i trend patrný z dat Českého statistického úřadu⁷ (ČSÚ), podle kterých je Praha (a také okresy Praha-východ a Praha-západ) okresem s nejnižším poměrem celkového počtu obyvatel a počtu zemřelých. V lokálním měřítku dává smysl sledovat dostupnost hřbitova pro pěší ve smyslu města krátkých vzdáleností (→ kap. 1.2.1). V celopražském měřítku pak celkovou kapacitu pohřebišť. V obou případech je smysluplné sledovat nabídku druhů pohřbu a zaplněnost hřbitovů.

Pro potřebu analýzy současného stavu byla zvolena základní prostorová analýza na základě vzdušné vzdálenosti k nejbližšímu hřbitovu, která umožňuje identifikovat lokality s podprůměrně dostupnými hřbitovy. Vztah rozmístění

7 — data z Veřejné databáze ČSÚ – počet obyvatel celkem podle okresů z 1. 1. 2023; zemřelí celkem podle okresů za rok 2022 [ČSÚ, 2024]

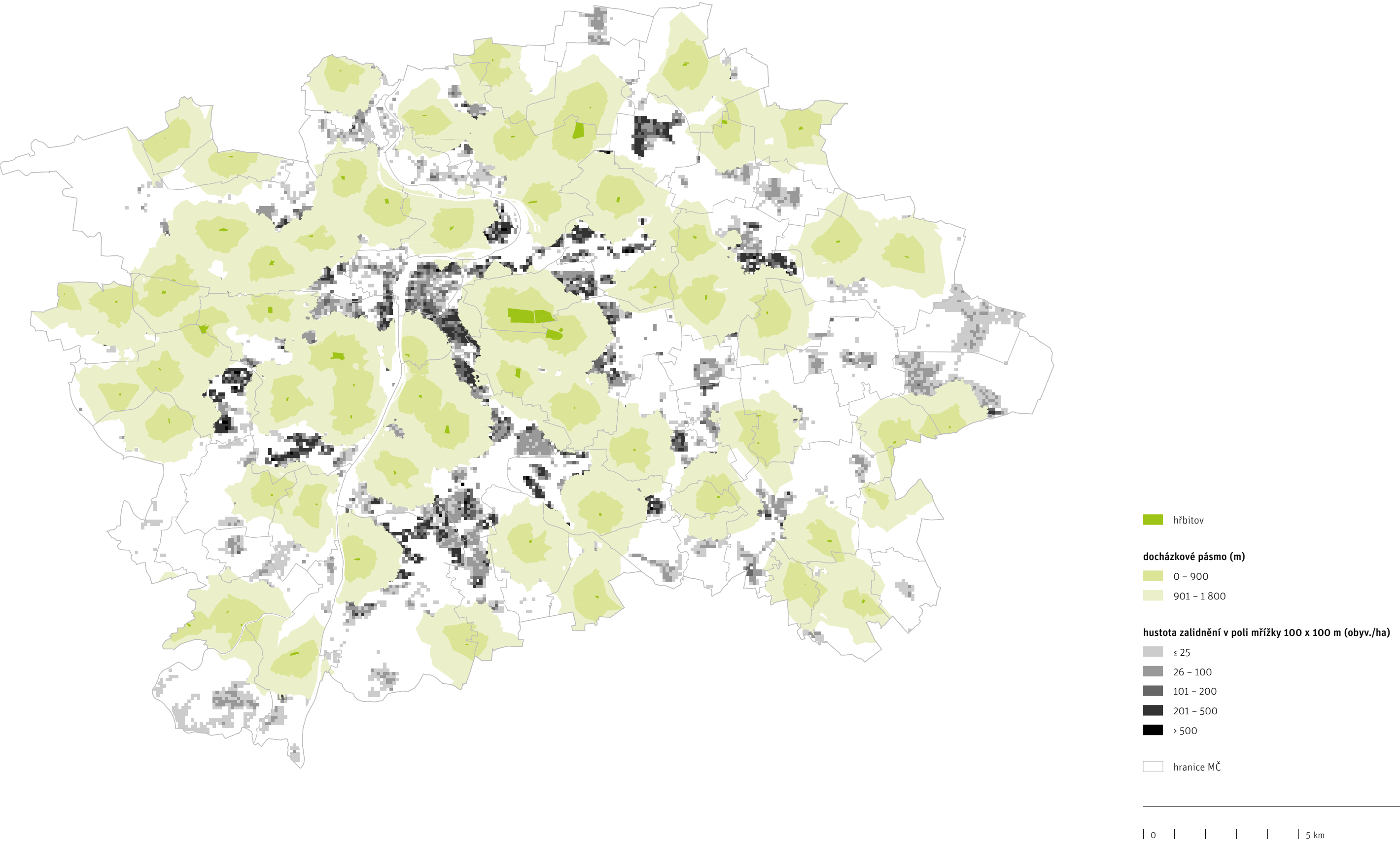

7.1.1.1 Správci hřbitovů

IPR Praha 2023 / data: IPR Praha 2023

užívaných hřbitovů a pražské populace byl posouzen překryvem vrstvy vzdálenosti od hřbitova 900 m (velmi dobře dostupný hřbitov) a 1 800 m (dobře dostupný hřbitov) (→ Obr. 7.1.2.1). Takto lze identifikovat, že **podprůměrná vzdálenost městské čtvrti** od hřbitova je v katastrálních územích **Běchovice, Březiněves, Kamýk, Klánovice, Letňany, Lhotka, Libuš, Lipence, Malá Strana, Satalice, Suchdol, Točná, Újezd u Průhonice a Štěrboholy**. V docházkovém pásmu 900 m od hřbitova bydlí 25,4 % obyvatel Prahy, v docházkovém pásmu 1 800 m bydlí 71 % obyvatel. Rovněž 70 % respondentů v dotazníkovém šetření uvedlo, že bydlí v dostupné vzdálenosti od hřbitova nezávisle na způsobu dopravy.

Z hlediska samosprávního zabezpečení dostupnosti vybavenosti pro naplnění základních potřeb obyvatelstva dává smysl sledovat výskyt hřbitovů i z hlediska správních hranic městských částí. Ty utvářejí způsob, jakým obyvatelé vnímají městský prostor, a mohou mít vliv na volbu preferovaného pohřebiště. Z 57 městských částí se užívaný hřbitov nachází ve 41 z nich. Z MČ, kde se hřbitov nenachází, jsou počtem obyvatel významné MČ Praha 1, Praha 8 a Praha-Troja. Zvláštním případem je MČ Praha 2, kde je jediný užívaný hřbitov, kterým

je Vyšehradský hřbitov⁸, který je však velmi specifický, co se užívání týče, a tak lze Prahu 2 označit za MČ bez hřbitova. Ostatní MČ bez hřbitova jsou na okraji města. Jedná se především o sídelní celky, ve kterých musí obyvatelé při cestě na nejbližší hřbitov opustit vystavěné prostředí a pohybovat se volnou krajinou, což může mít za následek nárůst silniční dopravy. Mezi tyto MČ patří např. MČ Praha-Březiněves, Praha-Štěrboholy nebo Praha 18 (→ Příloha P.7.01).

Přesné číselné údaje kapacity jednotlivých hřbitovů jsou v současnosti dostupné pro hřbitovy ve správě HPS a městských částí (→ Obr. 7.1.2.2). Celková kapacita těchto hřbitovů je 243 527 hrobových míst a z 68 % je naplněna. Na hřbitovech ve správě HPS a MČ je tedy **volných přibližně 78 tis. hrobových míst**, převážně rakvových. O hřbitovech ve správě církevních organizací nejsou údaje k dispozici a vzhledem ke specifickým požadavkům na jejich využívání je potřebné jejich kapacity nezapočítávat do celkových městských kapacit. Na základně jejich plochy můžeme odhadnout jejich kapacitu. Pro hřbitovy ve správě HPS a MČ je možné spočítat průměrnou potřebnou plochu na jedno hrobové místo a tuto hodnotu aplikovat na církevní hřbitovy. Na průměrném pražském hřbitově je zapotřebí 5–6 m² plochy pro jedno hrobové místo. Tímto způsobem byla odhadnuta kapacita Čakovického hřbitova na 1 225 hrobových míst, Nového židovského hřbitova na Olšanech na 19 125 hrobových míst a hřbitova Milosrdných sester sv. Karla Boromejského na 170 hrobových míst, což představuje celkem 8 % hrobových míst v Praze.

Z celkové kapacity hřbitovů tvoří naprostou většinu rakvové hroby a hrobky. Očekávaná celková kapacita se započtením všech urnových hrobů, kolumbárií a vyspových louček je přibližně o 15–35 % vyšší. Toto rozpětí lze dobře dokumentovat na příkladu Olšanských hřbitovů, kde se nachází cca 90 tis. hrobových míst pro rakvové pohřby a dalších cca 20 tis. urnových hrobů, 6 kolumbárií a 2 vyspové loučky bez přesně stanovitelné kapacity. **Touto úvahou lze odhadnout celkovou kapacitu pražských hřbitovů ve správě HPS a MČ na přibližně 310 tis. hrobových míst a schránek** a dalších cca 20 tis. hrobových míst se nachází na církevních hřbitovech. Avšak přesné číslo nelze stanovit také vzhledem k charakteru vlastnictví hrobových míst. O to se zpravidla stará jedna rodina. Na volné hrobové místo tak nelze hledět optikou párování zemřelých k prázdným hrobům poměrem 1 : 1. Zemřelý z rodiny, která již má v péči hrobové místo, pravděpodobně skončí v rodinném hrobě a k jeho pohřbení nebude zapotřebí místo nové. Toto bylo potvrzeno i v sociologickém šetření, kde 66 % respondentů, kteří organizovali pohřeb v posledních 5 letech, vyjádřilo, že uložení do rodinného hrobu bylo důležitým aspektem při výběru místa pohřbení svého blízkého. Současně platí, že místa v rodinných hrobech nejsou poskytována nečlenům dané rodiny, tak i hřbitov zcela zaplněný z hlediska nájmu hrobových míst může mít v jednotlivých hrobkách a schránkách volnou kapacitu pro členy rodin současných

⁸ ——— Vyšehradský hřbitov nebo také Slavínský hřbitov slouží převážně pro pohřbívání osobností národního významu. Svůj hrob zde mají osobnosti jako Božena Němcová, Karel Čapek, Antonín Dvořák nebo František Křižík. Kapacita hřbitova je dlouhodobě zaplněna a k pohřbům zde dochází již pouze výjimečně.

nájemců. Rakvový hrob tak může mít kapacitu pro jednoho zemřelého uloženého v rakvi nebo také šesti zemřelých, pokud došlo k jejich zpopelnění.

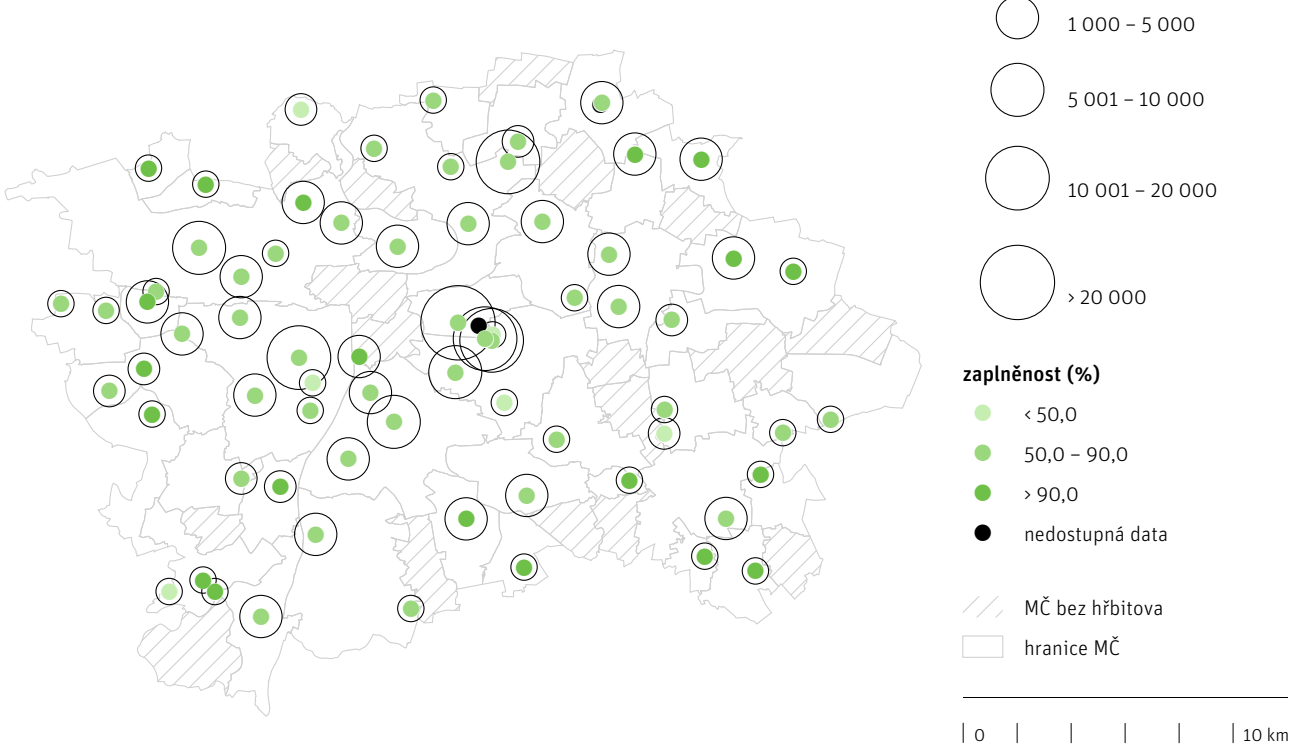
Zařízeními se speciální rolí jsou již výše zmíněná krematoria. Ta se v Praze nacházejí 2 – krematorium Strašnice a krematorium Motol. Obě jsou ve správě HPS a probíhá v nich významný podíl kremací z celkového počtu pohřbů žehem v Praze. Součet jejich využívanosti je přibližně 8,5 tis. kremací ročně z celkového počtu přibližně 12 tis. zpopelněných zemřelých [Červený, 2022]. Rozdíl je způsoben faktem, že v současnosti některé pražské pohřební služby využívají ke kremaci i jiná zařízení za hranicemi Prahy, a to nikoliv z důvodu kapacity pražských krematorií, ale z důvodů ekonomických. **Pro kapacitu krematoria je totiž zásadní nejen maximální možná kapacita, ale i minimální kapacita, pro kterou je ekonomicky návratné udržování pecí v chodu.** Proto některá krematoria mimo Prahu nabízejí výhodnější cenové podmínky, které jim umožní získat dostatek zákazníků pro svůj provoz a konkurovat bližším, ale dražším krematoriím v Praze [Červený, 2022].

Obecně je celková kapacita pražských hřbitovů dostačující. Pro rakvové pohřby, které tvoří méně než desetinu z celkového počtu pohřbů, je kapacita více než dostatečná. O zařízení pro ukládání uren nebo nakládání s popelem zemřelých je zájem vyšší, než dokáže pokrýt současný stav specializované infrastruktury, čehož důsledkem je i ukládání uren do rakvových hrobů a hrobek. To samo o sobě není řešením závadným, pouze neefektivním, co se týče nároků na využití prostoru hřbitova, a vede i ke zvýšení ekonomických nákladů pro nájemce hrobového místa. V celoměstském měřítku je vhodné podpořit vznik zejména **nových urnových hrobů, o které projevilo zájem 39 % respondentů šetření.** Sekundárně pak také **rozptylových louček** (23 %), vyspových louček (20 %) a kolumbárií (17 %).

V lokálním měřítku je dobrá dostupnost rakvových i urnových hrobových míst v MČ Praha 3, Praha 5, Praha 8 a Praha 10, tedy v MČ, kde se nacházejí rozsáhlé hřbitovy. V ostatních MČ je dostupnost zařízení pro ukládání uren či nakládání s popelem zemřelých výrazně omezená. Většina menších hřbitovů jako Bohnický, Ruzyňský nebo Kobylský obsahuje pouze několik solitérních či do řady uspořádaných urnových hrobů, které představují jediná zařízení v těchto areálech určená k ukládání uren.

7.1.2.2 Kapacita a zaplněnost hřbitovů v MČ

IPR Praha 2023 / data: IPR Praha 2023

7.2 BUDOUcí POTŘEBY HŘBITOVŮ

Budoucí potřebnost infrastruktury hřbitovů se věnuje celopražskému výhledu ohledně hřbitovních kapacit a jejich predikovanému vývoji mezi lety 2023 a 2050. Tím by měl být nárůst ročního počtu zemřelých, který je způsoben navýšením počtu obyvatel a stárnutím silných ročníků. Dále se věnuje lokálnímu výhledu, kde jsou identifikovány MČ s očekávaným největším množstvím zemřelých a významu nerovnoměrného rozdělení obyvatel a hřbitovů na území Prahy, které odporuje konceptu města krátkých vzdáleností. V místním měřítku také hrozí zhoršení dostupnosti infrastruktury pro ukládání uren či jiné nakládání s popelem zemřelých.

7.2.1 CELOPRAŽSKÝ VÝHLED

Budoucnost pražského pohřebnictví lze vnímat jako problém potenciální volné kapacity pražských hřbitovů, který hledá odpověď na otázku: Jak dlouho bude trvat, než se zcela zaplní pražské hřbitovy? Pro užití tohoto pohledu není dostupný dostatek informací o stavu pražských hřbitovů, a to zejména z pohledu kapacity jednotlivých hrobů a schránek. Stejně tak nejsou známy záměry nájemníků na další nakládání s hrobovým místem, tedy zejména vzhledem k délce pronájmu a vůli v něm pokračovat, záměry na úpravy kapacity hrobového místa ani nejsou známy současné volné kapacity hrobového místa např. z hlediska budoucího ukládání uren do rakvových hrobů. Druhým, pro současnou situaci vhodnějším způsobem zkoumání budoucnosti hřbitovů je úvaha o pohřebnictví jako o dynamickém procesu, kde je na místě otázka: **Jak vysoká hodnota ročního počtu zemřelých způsobí nedostatek kapacity pražských hřbitovů?** Dynamika tohoto procesu tkví ve faktu, že **na hřbitovech nedochází pouze k hromadění ostatků, ale i k jejich postupnému zániku**. Hřbitovy tak mají jistou **regenerační schopnost**, která umožňuje znovu využívat již zaplněné kapacity. Například u běžného rakvového hrobu je minimální tlecí doba 10 let, v děblickém Lese vzpomínek je místo vsypání popela chráněno po dobu 5 let [Chmelařová, 2022]. Hrobová místa, která jsou zaplněna a již nemají platnou smlouvu o pronájmu, mohou být uvolněna pro potřeby nového nájemce a využity znovu. Na Olšanských hřbitovech týdně dochází k vypršení smlouvy v průměru 3 až 4 hrobů, což odpovídá současné poptávce po nových hrobech. Takto jsou Olšanské hřbitovy využívány způsobem, který stabilně ponechává přibližně 30 % hrobových míst nevyužitých [Červený, 2022].

Tato stabilita je zmíněna již v popisu současného stavu a je uplatnitelná na celou Prahu. **Pohřební infrastruktura je kapacitně nastavena na dosavadní dlouhodobý stav, který odpovídá ročním hodnotám počtu zemřelých v rozmezí 12–13 tis.** Vzhledem k popsané volné kapacitě je současný systém schopen bez významných potíží pojmout krátkodobé výkyvy, jako bylo zvýšení počtu zemřelých v letech 2020 a 2021. Na jaře 2021, kdy některé kraje ČR řešily problém nedostatečné

kapacity krematorií, byla situace v Praze stabilizovaná a krematoria v Motole a Strašnicích měla stále volnou kapacitu [Červený, 2022]. Celkově tak současný systém funguje dobře, ale je zapotřebí připravit ho na dlouhodobý nárůst počtu zemřelých, ke kterému dojde se zvýšením počtu obyvatel hlavního města. Ve všech predikovaných scénářích dochází k nárůstu ročního počtu zemřelých nad 13 tis. v roce 2050 a v krátkodobém pohledu do roku 2030 dokonce nad 14 tis. (→ Obr. 7.2.1.1). Roční počet zemřelých by tak měl stabilně stoupat až do druhé poloviny třicátých let 21. století, kdy dojde k nastolení nové rovnováhy, až k mírnému poklesu, které by se závěrem čtyřicátých let měly opět změnit v růst.

Prognóza (PROG) odhaduje **nárůst ročního počtu zemřelých přibližně na 14,5 tis.**, který by měl být novým stabilním stavem mezi lety 2030 a 2050. V případě projekce MAX+ by mělo dojít až ke zvýšení na 15 tis. ke konci čtyřicátých let, tedy na případnou reakci a adjustaci odhadu by měl být dostatek času. Za pozornost stojí i průběh projekce NUL, která stojí na předpokladu nulové migrace. V této variantě má Praha sice předpokládaný nejnižší počet obyvatel, ale nejvyšší roční počet zemřelých. Děje se tak proto, že u kategorií obyvatel starších 50 let je v současnosti vlivem suburbanizace vyšší počet vystěhovalých než přistěhovalých a prognóza a ostatní projekce pracují do budoucna s variantou záporného migračního salda obyvatel starších 50 let. Nicméně je vysoce pravděpodobné, že významný počet obyvatel této skupiny se bude stěhovat do obcí nedaleko za hranicemi Prahy, pro které jsou pražská krematoria přirozeně spádová, a tedy tito zemřelí budou mít stále vliv na kapacitu pražské infrastruktury. Na místě je tedy očekávat mírně vyšší zatížení krematorií, než předpokládá prognóza a projekce. Vzhledem k výše popsaným scénářům je zapotřebí předpokládat zvýšení kapacitních nároků na hřbitovy a krematoria maximálně o 20 %, ke kterému by mělo dojít do kolem roku 2050.

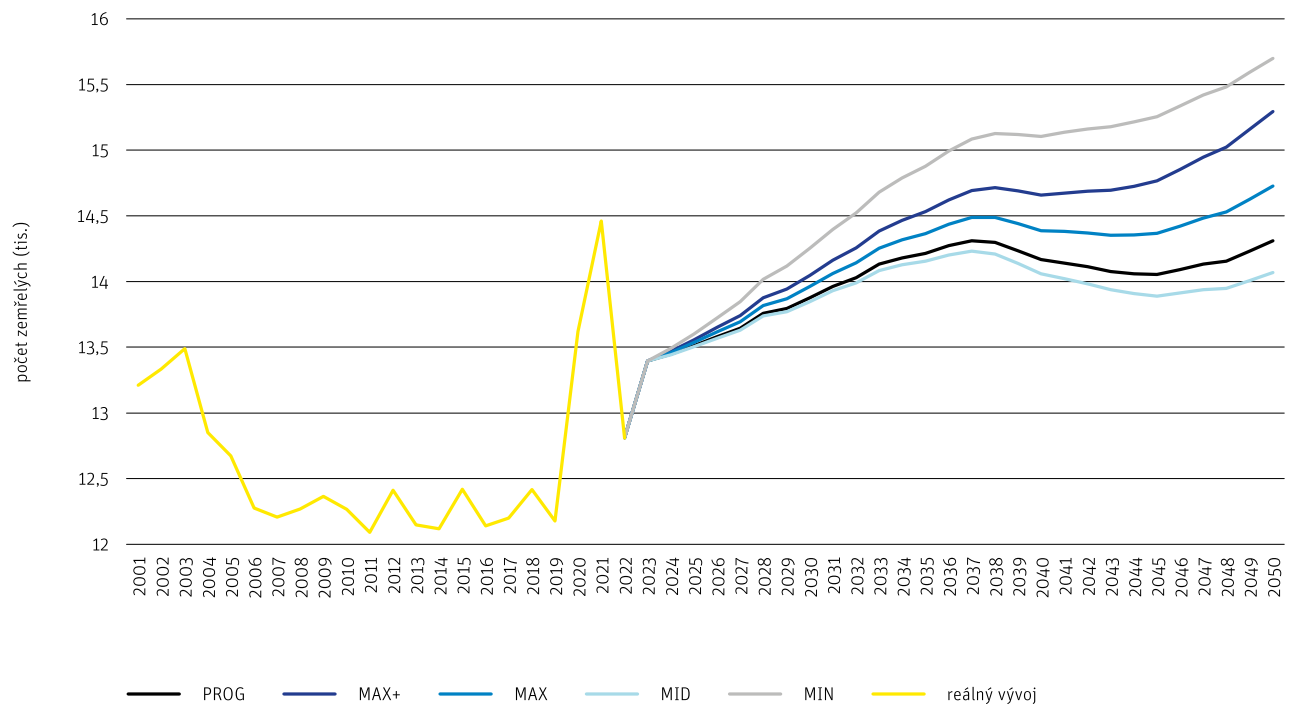
7.2.2 LOKÁLNÍ VÝHLED

Stejně jako je populace v Praze rozmístěna prostorově nerovnoměrně, jsou nerovnoměrně rozmístěny i predikované počty zemřelých (→ Obr. 7.2.2.1). **Celkový počet zemřelých v Praze mezi lety 2023 a 2050 ve variantě PROG se rovná 405 756 osobám.** Největší podíl z tohoto čísla připadá na populačně velké MČ, jako MČ Praha 4 – 10,5 %, Praha 10 – 9,1 %, Praha 8 – 8,9 %, Praha 6 – 8,1 % a Praha 11 – 7,3 %. Z celkové sumy pochází 5,8 % zemřelých ze 16 MČ, kde se nenachází hřbitov. Nejvýznamnějšími takovými MČ jsou Praha 1 – 1,5 % a Praha 18 – 1,4 %. Zvláštním případem je MČ Praha 2, kde se nachází pouze Vyšehradský hřbitov, který je specifický svým účelem, a tak místních 2,62 % obyvatel lze považovat také za obyvatele bez hřbitova v MČ.

Problematickými jsou i MČ, kde celkový predikovaný počet zemřelých do roku 2050 více než čtyřnásobně převyšuje celkovou kapacitu pohřebišť. V těchto MČ nelze uvažovat o možnosti pohřbu všech obyvatel ani teoreticky, i pokud by došlo k znovuzaplnění každého hrobového místa hned po dosažení nařízené tlecí doby. To se týká zejména MČ Praha 11 (23 zemřelých na hrobové místo), Praha 13 (16 z/hm), Praha 15

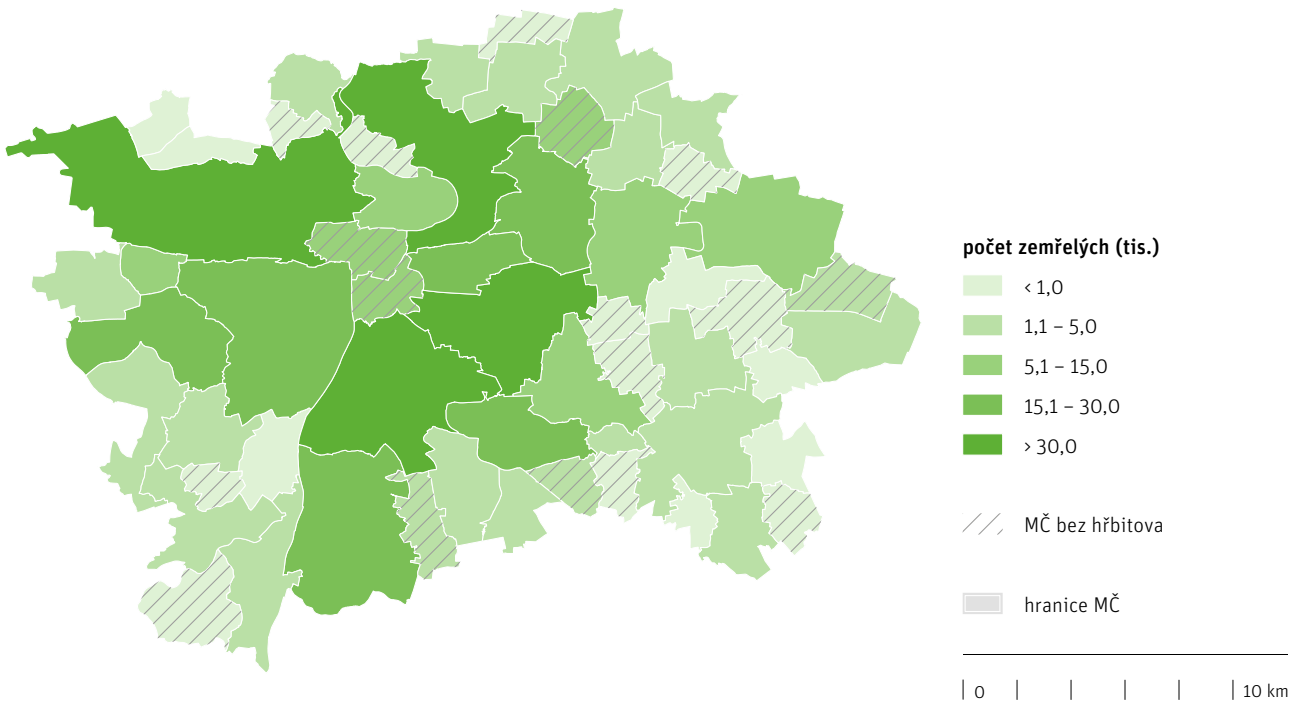
7.2.1.1 Vývoj počtu zemřelých mezi lety 2001 a 2050

IPR Praha 2023 / data: ČSÚ, IPR 2023

7.2.2.1 Prognóza (PROG) celkového počtu zemřelých v MČ mezi lety 2023 a 2050

IPR Praha 2023 / data: IPR Praha 2023

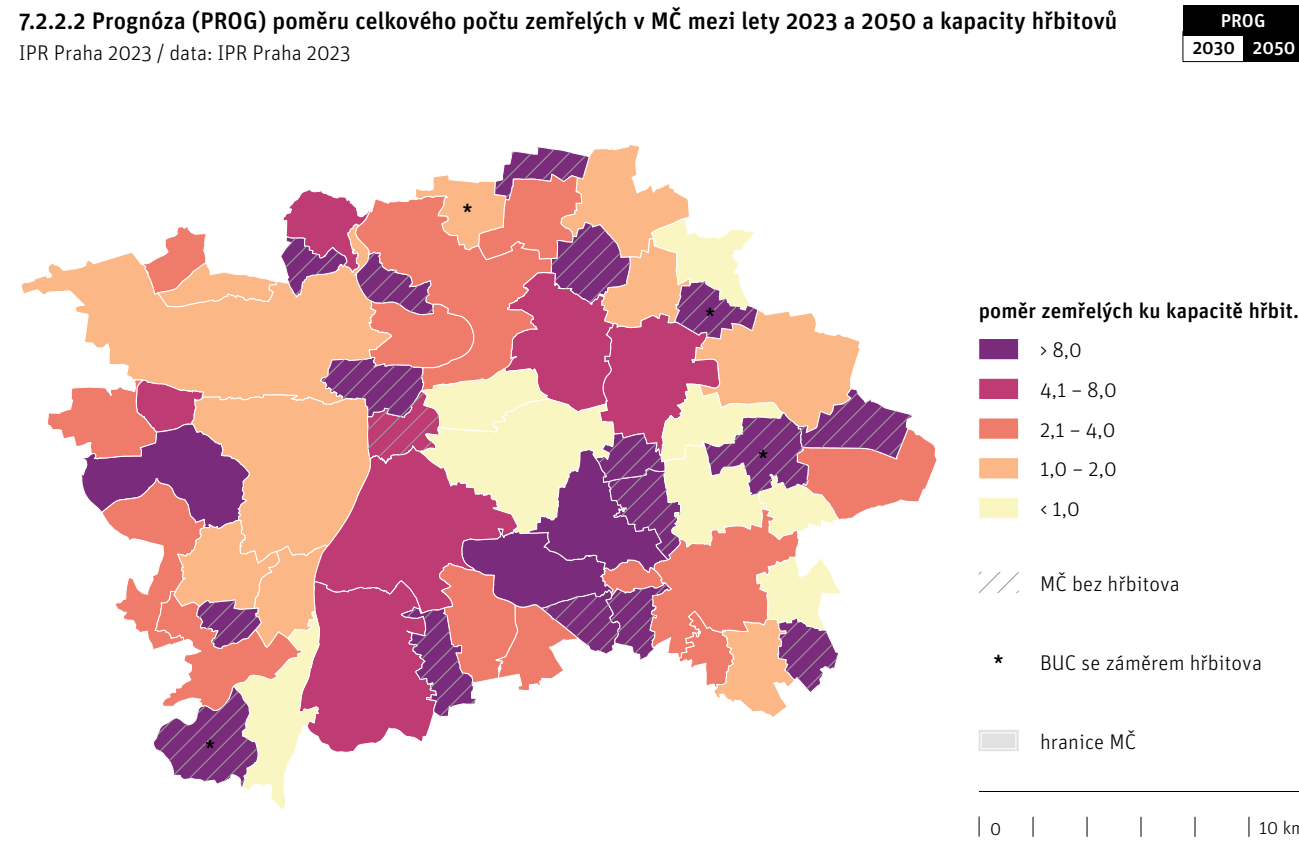

(12 z/hm), Praha 2 (8 z/hm), Praha 17 (7 z/hm), Praha 12 (6 z/hm), Praha 9 (5 z/hm), Praha-Suchdol (5 z/hm), Praha 4 (4 z/hm), Praha 14 (4 z/hm). V popisovaném období tak bude muset být 34,4 tis. obyvatel pohřbeno mimo místo, kde trvale žili, protože na území jejich MČ není hřbitov. **Vzhledem k vysoké centralizaci pohřebních kapacit do oblastí pomezí Žižkova, Vinohrad a Strašnic a výše popsanému nedostatku pohřebních kapacit v některých MČ může být tento počet výrazně vyšší, potenciálně až 97 tis. zemřelých, tedy přibližně 24 % z celkového počtu.** Toto číslo dále závisí na zvoleném způsobu pohřbu a uložení ostatků, pro který nemusí být lokální hřbitov přizpůsoben a může tak dále narůstat.

Centralizovaná síť pohřebišť umožňuje jejich efektivní správu, umenšuje ale dostupnost hřbitovů v periferních oblastech města. Návštěva hřbitova za účelem vzpomínání či truchlení je jen pro malou část obyvatel denní potřebou, podle sociologických studií chodí pozůstalí vzpomínat na hřbitov jednou, dvakrát do roka, většinou při příležitosti Dušiček nebo Vánoc [IPR Praha, 2021]. Potvrdilo to i sociologické šetření, které ukázalo, že hřbitovy navštěvuje přibližně 62 % obyvatel Prahy, z čehož tři čtvrtiny navštěvují hřbitovy méně často než alespoň jednou měsíčně. Věková struktura obyvatel Prahy navštěvujících hřbitovy ukazuje, že hřbitovy navštěvují **obyvatelé všech věkových kategorií**, tedy rozdíly mezi jednotlivými věkovými kategoriemi byly v řádu jednotek procent ve prospěch vyššího počtu návštěvníků ve věku 60+ let. Starší lidé jsou obecně méně mobilní a dojíždka pro ně může být obtížná. To potvrzuje i existence služby rozvozu elektromobilem po areálu Olšanských hřbitovů, kterou si mohou imobilní návštěvníci zdarma objednat.

V případě potřeby budoucího rozšiřování hřbitovních kapacit proti sobě stojí rovnocenné koncepty. Prvním je rozšiřování stávajících hřbitovů o nová prostranství, což vede k zachování současného počtu hřbitovních správ, a využití již existujícího technického zázemí, negativem je další centralizace pohřebních kapacit, jež neřeší problém nedostupných hřbitovů v některých lokalitách. Druhým konceptem je zakládání nových, rozměrově drobných hřbitovů v oblastech s nedostatečnou dostupností a již od začátku s plánovanou převahou prostorově kompaktních urnových hrobů a kolumbárií, což vede ke zlepšení prostorové dostupnosti hřbitovů, ale také ke zvýšení nároků na jejich zřízení a následnou správu. Toto řešení je možné uplatnit zejména v periferních MČ, kde je méně koncentrovaná zástavba, a proto je zde k dispozici více ploch vhodných k rozšíření nebo založení hřbitova. Je nutné poznamenat, že si pouze cca 30 % obyvatel přeje být pohřbeno na hřbitově ve čtvrti, kde mají trvalé bydliště, a pouze cca 40 % obyvatel Prahy souhlasí s výrokem, že by si přálo být pohřbeno na hřbitově v Praze, tedy lokální dostupnost hřbitova není důležitá pro každého obyvatele Prahy. Pro zmenšení podílu zemřelých, kteří budou muset být pohřbeni mimo jejich rezidenční MČ, by bylo **vhodné** založit, rozšířit či reorganizovat stávající hřbitovy **v MČ Praha 4, Praha 11, Praha 12, Praha 13, Praha 15, Praha 18, Praha-Běchovice, Praha-Březiněves, Praha – Dolní Měcholupy, Praha-Klánovice, Praha-Libuš, Praha-Lipence, Praha-Satalice, Praha-Štěrboholy a Praha-Újezd** (→ Obr. 7.2.2.2). Z těchto městských částí jsou dostupné informace o záměru

výstavby nového hřbitova v MČ Praha-Běchovice, Praha-Lipence a Praha-Satalice, čímž by měla být pokryta poptávka lokální kapacity pro pohřbívání. Dále by měl být rozšířen stávající hřbitov v MČ Praha – Dolní Chabry, což povede ke zlepšení lokální dostupnosti hrobových míst.

7.3 ZÁVĚR

V Praze se nachází 72 hřbitovů, které se aktivně používají k pohřbívání. Jejich síť je výrazně centralizovaná, přibližně 69 ha z celkové plochy 147 ha se nachází na Olšanských hřbitovech, největším hřbitově v Praze s rozlohou 50,1 ha, a na hřbitovech v jeho blízkosti, zejména na Strašnickém a Vinohradském hřbitově. Ze 72 hřbitovů je 31 ve správě HPS, 38 ve správě MČ a 3 ve správě církevních organizací, z čehož hřbitovy ve správě HPS obsahují přibližně tři čtvrtiny z celkového počtu hrobových míst v Praze. Za posledních 20 let se celkový roční počet zemřelých ustálil na hodnotě cca 12,3 tis. zemřelých s výjimkou covidových let. Z tohoto počtu je celkem 97 % pohřbů provedeno zpopelněním, zbývající 3 %, tedy přibližně 400 pohřbů, jsou rakvové pohřby.

Z hlediska dostupnosti byly hřbitovy posouzeny podle vzdálenosti, lokality a kapacity. Vzdálenosti 1,8 km k nejbližšímu hřbitovu, což byla hranice stanovená pro dobrou dostupnost hřbitova, nedosahuje 30 % obyvatel Prahy zejména v městských částech v katastrálních územích Běchovice, Březiněves, Kamýk, Klánovice, Letňany, Lhotka, Libuš, Lipence, Malá Strana, Satalice, Točná, Újezd u Průhonice a Štěrboholy. Lokalitou se hřbitov nenachází v 17 MČ, z čehož nejvýznamnějšími jsou Praha 1, Praha 2, Praha 18 a Praha-Troja. Z hlediska kapacit je nyní na pražských hřbitovech dostupných cca 78 tis. hrobových míst z celkového odhadovaného počtu cca 310 tis. V Praze se nachází dalších cca 20 tis. hrobových, které jsou na církevních hřbitovech. V lokálním měřítku je dobrá dostupnost hrobových míst v MČ Praha 3, Praha 5, Praha 8 a Praha 10, tedy tam, kde se nacházejí rozsáhlé hřbitovy.

V současnosti jsou pražské hřbitovy v rovnováze nabídky a poptávky hrobových míst. Přibližně tolik hrobových míst, kolik je potřebných pro pohřební nových zemřelých, se zpřístupní vypršením tlecí doby a neprodloužením nájmu hrobového místa. Každoročně systém hřbitovů a krematorií dokáže pojmout přibližně 12,5 tis. zemřelých. Prognóza odhaduje nárůst počtu zemřelých přibližně na 14,5 tis., který bude novým stabilním stavem přibližně od roku 2035. Celkový počet zemřelých v Praze mezi lety 2023 a 2050 se odhaduje na 406 tis. Vzhledem k vysoké centralizaci pohřebních kapacit a nedostatku hřbitovů v některých MČ 34,4 tis. zemřelých pochází z MČ bez hřbitova, potenciálně však až 97 tis. zemřelých bude muset být pohřbeno mimo MČ svého trvalého pobytu, pokud nedojde ke zkapacitnění, reorganizaci či založení nových hřbitovů.

Kvůli nedostatku dat o kapacitách hřbitovů mimo správu HPS a preferovaném způsobu pohřbu obyvatelstva není možné vyčíslit přesný počet nových hrobových míst, která jsou potřebná pro zmírnění vlivu těchto změn, ale vzhledem k pozvolnosti růstu a současnému dostatku volné kapacity je na zpřesnění dat a stanovení odhadu dostatek času. Už nyní je zřejmé, že rakvových hrobových míst je velký přebytek a urnových míst se kvůli popularitě kremace v Praze nedostává. Kvůli tomu jsou rakvové hroby užívány

pro ukládání uren, což představuje sice nezávadný, ale prostorově a ekonomicky suboptimální způsob využití plochy hřbitovů. Na podobu pražského pohřbívání mohou mít v budoucnu vliv i nové metody pohřbívání jako kompostování a aquamace, které jsou v jiných státech legální alternativou. Vliv také může mít růst počtu cizinců, ale i Čechů v Praze hlásících se k náboženstvím bez vlastních pohřebišť, jako je islám, pravoslavné křesťanství či buddhismus.

7.4 REJSTŘÍKY A SEZNAMY

SOUVISEJÍCÍ LEGISLATIVA

Obecně platné předpisy a nařízení jsou uváděny v posledním platném znění ve znění pozdějších předpisů, pokud není uvedeno jinak.

Zákony

Zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví

CITOVANÉ ZDROJE

Červený, M. (25. 10 2022). ředitel Správy pražských hřbitovů, p.o. (J. Hrubý, Tazatel)

Dobešová, B. (2014). Přírodní pohřebnictví. O posledních věcech člověka, 277-282.

Chmelařová, T. (16. 11 2022). správkyňě Lesa vzpomínek v rámci Ďáblického hřbitova. (J. Hrubý, Tazatel)

IPR Praha. (2020b). Územně analytické podklady hl. m. Prahy pro obec. 100 Krajina | Přírodní podmínky a životní prostředí. Praha.

IPR Praha. (2020f). Katalog pražských hřbitovů. Praha: IPR Praha.

IPR Praha. (2021). plug-in Manuál tvorby veřejných prostranství: Pražské hřbitovy. Praha: IPR Praha.

IPR Praha. (2023). Prognóza obyvatel a veřejné vybavenosti Prahy 2022. Praha: IPR Praha.

Kovář, J. (2014). Tvorba hřbitovů a smuteční obřadní síně očima architekta. O posledních věcech člověka, 271-274.

Krumpolcová, M. (2010). Štandardy minimálnej vybavenosti obcí. Bratislava: Inštitút urbanizmu a územného plánovania URBION.

MaGICLandscapes. (2019). Příručka zelené infrastruktury – koncepční a teoretické základy, termíny a definice (Česká zkrácená verze). Drážďany: Projekt Interreg Central Europe MaGICLandscapes. Načteno z <https://www.interreg-central.eu/Content.Node/MaGICLandscapes.html>

Nešporová, O. (2014). Pohřbívání bez obřadu z perspektivy sociologie. O posledních věcech člověka, 219-231.

STEM/MARK. (Listopad 2023). hřbitovy a pohřbívání Pražanů, Závěrečná zpráva z kvantitavního a kvalitativního výzkumu. Praha.

Studničková, L. (10. 11 2022). Správkyňě kolumbária Husova sboru na Vinohradech. (J. Hrubý, Tazatel)

Špatenková, N. (2014). Interdisciplinární přístup k problematice umírání a smrti. O posledních věcech člověka, 27-29.

Vinařová, P. (23. Leden 2024). specialistak pohřebnictví, Odbor památkové péče MHMP. (J. Hrubý, Tazatel)

Voženílek, J. (1957). Stavba měst a vesnic - urbanistická příručka. Brno: Výzkumný ústav výstavby a architektury.

7.5 PŘÍLOHY

P.7.01 Dostupnost hřbitovů a hrobových míst v MČ

IPR Praha 2023 / data: IPR Praha 2023

název MČ	počet užívaných hřbitovů	kapacita hřbitovů (hrobová místa)	zaplněnost hrobových míst (%)	volná kapacita (hrobová místa)	predikovaný počet zemřelých do roku 2050 podle Prognózy (PROG)	poměr celkového počtu zemřelých mezi lety 2023-2050 a počtu hrobových míst v MČ	rozdíl počtu hrobových míst v MČ a predikovaného počtu zemřelých
Praha 1	0	0	-	0	6 259	-	-6 259
Praha 2	1	1 351	0,0	1 351	10 619	7,86	-9 268
Praha 3	2	90 000	16,0	75 600	19 838	0,22	70 162
Praha 4	3	10 027	32,5	6 773	42 738	4,26	-32 711
Praha-Kunratice	1	1 300	100	0	2 924	2,25	-1 624
Praha 5	6	24 231	34,9	15 784	25 357	1,05	-1 126
Praha-Slivenec	1	810	70,0	243	1 203	1,49	-393
Praha 6	6	17 432	16,4	14 571	32 897	1,89	-15 465
Praha-Lysolaje	0	0	-	0	468	-	-468
Praha-Nebuše	1	735	96,0	29	931	1,27	-196
Praha-Přední Kopanina	1	92	100	0	193	2,10	-101
Praha-Suchdol	1	413	5,0	392	2 136	5,17	-1 723
Praha 7	1	3 437	29,1	2 437	10 882	3,17	-7 445
Praha-Troja	0	0	-	0	436	-	-436
Praha 8	4	15 864	33,6	10 527	35 997	2,27	-20 133
Praha-Březiněves	0	0	-	0	515	-	-515
Praha-Ďáblice	1	413	100	0	1 158	2,80	-745
Praha-Dolní Chabry	1	1 000	90,0	100	1 459	1,46	-459
Praha 9	2	3 565	22,2	2 775	18 524	5,20	-14 959
Praha 10	5	40 603	28,2	29 135	36 759	0,91	3 844
Praha 11	1	1 282	75,0	321	29 587	23,07	-28 304
Praha-Křeslice	0	0	-	0	349	-	-349
Praha-Šeberov	1	543	98,0	11	1 125	2,07	-582
Praha-Újezd	0	0	-	0	1 039	-	-1 039
Praha 12	2	3 100	90,0	310	20 122	6,49	-17 022
Praha-Libuš	0	0	-	0	3 046	-	-3 046
Praha 13	2	1 217	81,0	231	19 323	15,87	-18 106
Praha-Řeporyje	1	729	95,0	36	1 593	2,18	-864
Praha 14	2	3 203	51,2	1 565	13 562	4,23	-10 359

název MČ	počet užívaných hřbitovů	kapacita hřbitovů (hrobová místa)	zaplněnost hrobových míst (%)	volná kapacita (hrobová místa)	predikovaný počet zemřelých do roku 2050 podle Prognózy (PROG)	poměr celkového počtu zemřelých mezi lety 2023-2050 a počtu hrobových míst v MČ	rozdíl počtu hrobových míst v MČ a predikovaného počtu zemřelých
Praha-Dolní Počernice	1	860	87,5	108	849	0,99	11
Praha 15	1	905	14,0	778	11 022	12,18	-10 117
Praha-Dolní Měcholupy	0	0	-	0	965	-	-965
Praha-Dubeč	2	1 385	60,2	551	1 308	0,94	77
Praha-Petrovice	1	666	100	0	1 899	2,85	-1 233
Praha-Štěrboholy	0	0	-	0	719	-	-719
Praha 16	3	1 350	93,1	93	2 889	2,14	-1 539
Praha-Lipence	0	0	-	0	888	-	-888
Praha-Lochkov	0	0	-	0	238	-	-238
Praha-Velká Chuchle	1	529	95,0	26	835	1,58	-306
Praha-Zbraslav	1	3 586	70,0	1 076	3 360	0,94	226
Praha 17	2	1 170	100	0	7 754	6,63	-6 584
Praha-Zličín	2	700	63,5	256	2 372	3,39	-1 672
Praha 18	0	0	-	0	6 032	-	-6 032
Praha-Čakovice	2	2 378	95,2	115	3 113	1,31	-736
Praha 19	1	1 890	100	0	2 068	1,09	-178
Praha-Satalice	0	0	-	0	762	-	-762
Praha-Vinoř	1	1 800	97,0	54	1 225	0,68	575
Praha 20	2	2 707	99,0	27	5 296	1,96	-2 589
Praha 21	1	881	83,0	150	3 379	3,84	-2 498
Praha-Běchovice	0	0	-	0	855	-	-855
Praha-Klánovice	0	0	-	0	1 152	-	-1 152
Praha-Koloděje	1	800	81,0	152	505	0,63	295
Praha 22	1	1 219	85,0	183	3 484	2,86	-2 265
Praha-Benice	1	62	100	0	240	3,88	-178
Praha-Kolovraty	1	646	99,9	1	1 236	1,91	-590
Praha-Královice	1	166	100	0	155	0,93	11
Praha-Nedvězí	0	0	-	0	120	-	-120
Praha celkem	72	245 047	67,7	165 861	405 756	1,66	-160 709

P.7.02 Záměry pro pohřbívání
IPR Praha 2024 / data: IPR Praha 2023

název MČ	název BUC	název záměru	fáze záměru
Praha-Dolní Chabry	Praha - Dolní Chabry	Rozšíření kapacity hřbitova	koncept
Praha-Lipence	Praha - Lipence	Hřbitov	iniciace
Praha-Satalice	Praha - Satalice	Hřbitov a přírodní park	projekt
Praha-Běchovice	Praha - Běchovice	Hřbitov	projekt

Pozn.:

Fáze záměru nabývá hodnot:

iniciace – záměty ve stavu návrhu na pořízení ÚPD, změny ÚPD nebo návrh na pořízení územní studie (podněty) a dále např. ideové studie;

koncept – záměry, které jsou v (A)PÚR, pořizovaných, vydaných nebo schválených (A)ZÚR, a (Z)ÚP, ÚS a v pořizovaném RP nebo rozpracovány podrobněji v architektonické studii, prověřeny architektonickou soutěží apod.;

projekt – záměry obsažené ve vydaném RP a záměry, které jsou ve fázi posuzování EIA, DÚR a DSP nebo platných ÚR a SP nebo DPS.

Prognóza obyvatel a veřejné vybavenosti v Praze 2023–2050

— 7/ Pohřbívání

Autor

Ing. Jakub Hrubý / Kancelář analýz města / hruby@ipr.praha.eu

Nositelka projektu

Ing. arch. Zdeňka Havlová, Ph.D.

Garant projektu

RNDr. Tomáš Brabec, Ph.D.

Koordinační garantka projektu

Ing. arch. Martina Portyková

Data

Mgr. Jana Irová / Kancelář prostorových dat

Ing. Antonín Paduán / Kancelář prostorových dat

Ing. Milan Scholz / Kancelář prostorových dat

Sazba a grafická úprava obrazových příloh

Ing. Jakub Hrubý / Kancelář analýz města

Jazyková korektura

PhDr. Nataša Macháčová

Překlad

Ing. Jakub Hrubý

Hrubý, J. (2024). Prognóza obyvatel a veřejné vybavenosti v Praze 2023–2050.
7/ Pohřbívání. Praha: IPR Praha.

Vydal Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy
první vydání / 38 stran

© Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy 2024
Všechna práva vyhrazena

Elektronická verze dokumentu je dostupná na: uap.iprpraha.cz/pov2023

Hlavní výsledky jsou interaktivně zobrazeny ve formě dashboardů na uap.iprpraha.cz/pov

IPR
Praha